

BOPPESLACH

CONCEPT

ONDERWIJSNOTA

PROVINSJE FRYSLAN

Gedeputeerde Staten van Fryslân,
Juni 2006

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	p. 3
1. Inleiding: vaststellen van het beleidsdomein	p. 4
1.1 Beleidskader van Provinciale Staten	p. 5
1.2 Rollen en bevoegdheden	p. 5
1.3 Beleidskader van Gedeputeerde Staten	p. 6
2. Visie op integraal taalbeleid	p. 10
2.1 Meertaligheid	p. 10
2.2 Integraal taalbeleid	p. 12
2.3 Longitudinaliteit	p. 13
2.4 Integraal taalbeleid en de bevoegdheden van de provincie	p. 13
2.5 Taalbeleid en onderwijsachterstanden	p. 14
2.6 Twee aandachtspunten in de uitvoering van integraal taalbeleid	p. 15
3. Integraal taalbeleid per onderwijssector	p. 16
3.1 De rollen van de partijen	p. 16
3.2 De voorschoolse periode	p. 17
3.3 Het primair onderwijs	p. 21
3.4 Het voortgezet onderwijs	p. 28
3.5 De lerarenopleiding	p. 31
4. De kwaliteit van het Friese basisonderwijs	p. 35
4.1 Doelen	p. 35
4.2 Argumentatie / toelichting	p. 35
4.3 Aanpak	p. 37
4.4 Kosten	p. 39
5. Onderwijs en zorg	p. 40
5.1 Doelen	p. 40
5.2 Argumentatie / toelichting	p. 40
5.3 Aanpak	p. 42
5.4 Kosten	p. 43
6. Onderwijsmonitor en onderzoek	p. 44
6.1 Doelen	p. 44
6.2 Argumentatie / toelichting	p. 45
6.3 Aanpak	p. 46
6.4 Kosten	p. 47
7. Evaluatie van het beleid	p. 48
7.1 Doelen	p. 48
7.2 Argumentatie / toelichting	p. 48
7.3 Aanpak	p. 48
7.4 Kosten	p. 50
8. Begroting	p. 51
8.1 Begroting	p. 51
8.2 Inzet	p. 51
8.3 Overzicht kosten	p. 52

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

FOAROPWURD

It rapport van Dr. Bernie van Ruyven, *Onderwijseffectiviteit in Fryslân*, hat antwurd jûn op de fraach nei de ferhâlding tusken it twatalich karakter fan it ûnderwiis yn Fryslân, en de tematyk fan de ûnderwiisefterstannen. Sy konkludearre dat taal- en rekkenefterstannen fan Fryske learlingen net taskreaun wurde kinne oan it feit dat in grut tal Fryske learlingen fan hûs út net-Nederlânsktalich binne.

Underwiisefterstannen hawwe te krijen mei oare faktoaren. Foar in part lizze dy op sosjaal-ekonomysk mêd, mar foar in oar part hawwe dy ek te krijen mei de ynrjochting fan it ûnderwiis.

De Steatewurkgroep ûnderwiis hat yn jannewaris 2005 in rapport oan de Steaten oanbean en de Steaten hawwe dêr yn febrewaris 2005 oer te set west. Wichtichste politike konklúzje fan de Steaten wie dat de Provinsje gjin rykstaken oernimt. De algemiene tematyk fan de ûnderwiisefterstannen is in rykstaak, en dêrom ek hawwe wy der efteroan west de lanlike gewichteregeling te feroarjen. Troch ferheging fan de weagingsfaktor fan 1.25 nei 1.30 en ferleging fan de drompel fan 9% nei 6.25 yn 2006, en by útfiering fan in keamermoasje sels nei 3% yn 2007, komme der mear ryksmiddels beskikber om dêroan te wurkjen.

De Steaten hawwe sein dat de Provinsje noed stean moat foar yntegraal taalbelied. Dat is yn de nota "Boppeslach" útwurke, yn it folle besef dat taalbelied en taalstimulearring elkoar reitsje en fersterkje moatte as it giet om begjinnend lêzen, technysk lêzen, begripend lêzen en it fergrutsjen fan de wurkskat. Ut ynternasjonaal ûndersyk docht bliken dat twa- of meartaligens yn it ûnderwiis – as jo dat goed en trochtocht dogge – winliken in rykdom foar bern is. Dat sjogge wy werom yn it projekt fan de Trijetalige Skoalle. Yn dizze nota hawwe wy it taalbelied breed en systematysk útwurke foar de ferskate sektoaren fan it ûnderwiis: de foarskoalske perioade, it primêr ûnderwiis, it fuortset ûnderwiis en de learareopliedings.

De Steaten hawwe ús ek frege oandacht te jaan oan ûndersyk en monitoaring. Dit hawwe wy útwurke nei learlingesoarch yn it ûnderwiis en de ferbining mei ynstellings dy't yn de soarchsektor warber binne, lykas de jeugdsoarch, de GGD, GGZ, justysje en maatskiplik wurk.

Der hawwe 22 reaksjes west op de konsept-nota. Wy wolle de ynsprekkers tanksizze foar de reaksjes en hawwe besocht de opmerkings sa goed mooglik te ferwurkjen yn de nota.

Underwiis leit de flier yn it maatskiplik bestean fan minsken. Wy wolle dat de bern fan Fryslân de takomst treast wêze kinne. Sy moatte in goed plak fine kinne yn in hieltyd feroarjende maatskippij dêr't kennis in hieltyd gruttere rol spylje sil. Underwiis kin der mei foar stean dat minsken har dêryn warre kinne sille.

It Kolleezje fan Deputearre Steaten fan Fryslân

Concept Underwiisnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

Concept Underwiisnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

1. INLEIDING: vaststellen van het beleidsdomein

In dit hoofdstuk vatten we het beleidskader van Provinciale Staten op dit beleidsterrein kort samen. Wij behandelen de vraag waarom de provincie op het betreffende beleidsterrein beleid zou moeten voeren. Daarna werken wij het beleidskader voor deze onderwijsnota nader uit. Het centrale uitgangspunt van deze onderwijsnota is het verhogen van de onderwijskundige kwaliteit van het Friese onderwijs. Waardoor er een bijdrage kan worden geleverd aan de hoogte van het opleidingsniveau van de Friese bevolking, zodat Fryslân optimaal kan participeren in de kenniseconomie, een transitieproces dat zich momenteel al volop in ons land voltrekt.

1.1 HET BELEIDSKADER VAN PROVINCIALE STATEN

De Statenwerkgroep Onderwijs heeft aan Provinciale Staten op vijf terreinen voorstellen gedaan aan Provinciale Staten. Tijdens het debat in Provinciale Staten was er naast de inhoud van de beleidsterreinen uiteraard ook aandacht voor de rol en de bevoegdheden van de Provincie op het terrein van onderwijs. Er werd terecht geconcludeerd dat de Provincie, met uitzondering voor het beleid m.b.t. Fries in het onderwijs, nauwelijks formele bevoegdheden heeft op het terrein van het onderwijs. Daarnaast werd de vraag gesteld of de Provincie met deze nota bezig is taken van het Rijk over te nemen.

Bij de afronding van het debat in de Staten kregen twee van de vijf door de Statenwerkgroep Onderwijs voorgestelde beleidsterreinen algemene steun.

A. In de eerste plaats betrof het **“een aanpak via doelgerichte stimulering van een bepaald aantal op leesbevordering en voorschoolse activiteiten gerichte projecten gerelateerd aan de Taalnota.**

De Statenwerkgroep denkt daarbij aan het bewust stimuleren van ontwikkeling van brede scholen in kleine kernen, gericht inzetten op het bevorderen van voorschoolse educatie in samenwerking met basisscholen, het subsidiëren van leesbevorderingsprojecten (i.s.m. bibliotheken).

De werkgroep gaat er vanuit dat er sprake moet zijn van een integraal taalbeleid waarbij uitgegaan wordt van, en extra aandacht is voor de meertalige situatie, met de Taalnota “It fanselssprekkend plak fan it Frysk” als uitgangspunt.

B. Het tweede breed gedragen thema heeft betrekking op **onderzoek en monitoring.** De Statenwerkgroep constateert dat het tot nu toe uitgevoerd onderzoek naar de aanwezigheid en oorzaak van achterstanden weer nieuwe vragen heeft opgeroepen. Allereerst is er behoefte aan longitudinaal onderzoek. D.w.z. er is een duidelijke behoefte om de resultaten van leerlingen gedurende een langere periode te volgen. Dat als vervolg op het tot nu toe in opdracht van de provincie en de Rijksuniversiteit Groningen door de Fryske Akademy verrichtte onderzoek. Ook wordt door schoolbesturen en scholen de behoefte gevoeld om scholen te monitoren en zo de vinger aan de pols te houden. Een dergelijke vorm van monitoring van meerdere scholen – of mogelijk zelfs alle Friese scholen voor

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

basisonderwijs - kan waardevolle gegevens opleveren over de werkelijke oorzaak van de achterstandsproblematiek en er voor zorg te dragen dat er tijdig gerichte maatregelen worden genomen op die plaatsen waar dat echt nodig blijkt te zijn.

1.2 ROLLEN EN BEVOEGDHEDEN

De Provincie heeft op het gebied van het onderwijs nauwelijks formele bevoegdheden. Een duidelijke uitzondering daarop is het beleidsterrein Fries in het onderwijs.

De Provincie Fryslân is in het kader van de Derde Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur (BFTC) verantwoordelijk voor de uitvoering van haar taalbeleid in het Friese onderwijs.

De Provincie heeft echter wel een nadrukkelijke positie in het kader van het algemeen maatschappelijk belang van Fryslân. Een goede onderwijskundige kwaliteit van het onderwijs en mede als gevolg daarvan goede prestaties van de Friese leerlingen zijn o.i. in dit verband cruciaal. In dit kader worden wij regelmatig geconfronteerd met de problematiek die er zich op dit terrein binnen Fryslân voordoet. Vorige maand publiceerde de onderwijsinspectie een landelijke lijst van zeer zwakke scholen. Op deze lijst staan relatief veel scholen uit onze provincie. Bovendien hebben wij als Provincie een duidelijke rol op het terrein van onderwijsachterstand op ons genomen. Wij hebben het initiatief genomen tot de onderzoeksprojecten van de Fryske Akademy en de RU Groningen en dat heeft 13 gemeenten gestimuleerd om op dit terrein nader onderzoek te doen naar de stand van zaken op de basisscholen.

Schoolbesturen en gemeenten verwachten van de Provincie een regierol, met daarbij ook de nodige investeringen. Deze investeringen werken stimulerend voor de schoolbesturen en de gemeenten. Wij kunnen dan ook stellen dat onze investeringen gepaard zullen gaan met investeringen vanuit de schoolbesturen en de gemeenten. Op deze wijze gaan deze drie partijen gezamenlijk aan de slag voor een betere onderwijskwaliteit in onze provincie.

Op deze wijze wordt er met de reeds genoemde partijen, de lerarenopleidingen, de onderwijsinspectie en expertisecentra als: Cedin, Afûk, SFBO, CMO Partoer, de SLO etc. hard gewerkt aan de realisatie van een Provinciale Educatieve Infrastructuur (PEI).

Wij zijn niet van plan op de stoel van het Rijk te gaan zitten. Vanuit dat perspectief hebben wij ons ook richting Rijk ingezet om tot een betere invulling van de gewichtenregeling te komen. Wel willen wij in het kader van de PEI een structurele gesprekspartner zijn voor het Rijk (vooral ook op het niveau van SNN) om te komen tot een goede regionale uitwerking van landelijke beleidskaders. In dat verband is er niet zozeer sprake van een volstreekte scheiding van bevoegdheden, eerder van een goede samenwerking op basis van helderheid over rollen en verantwoordelijkheden.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

1.3 BELEIDSKADER VAN GEDEPUTEERDE STATEN

Het verbeteren van de onderwijskundige kwaliteit van het Friese onderwijs is het hoofddoel van ons beleid. Wij benaderen dat hoofddoel vanuit drie invalshoeken. Daarbij hanteren wij de volgende hoofddoelstelling

- *In 2015 behoort de onderwijskundige kwaliteit van de Friese basisscholen tot de top drie van ons land, waardoor de Friese jongeren goed voorbereid zijn op de zich snel ontwikkelende kenniseconomie.*

a. Integraal taalbeleid

Wij willen in het Friese onderwijs komen tot een integraal taalbeleid. Daarbij hanteren wij de volgende definitie: het bewust en op planmatige wijze omgaan met het onderwijsaanbod voor de talig heterogene leerlingenpopulatie.

Het gaat dus om het omgaan met meerdere talen: Nederlands, Fries, Engels, andere streektaalen c.q. lokale talen en allochtone talen. Vanwege onze verantwoordelijkheid voor het Fries in het onderwijs richten we ons in het kader van meertalig onderwijs – met vooral een accent op Nederlands, Fries, lokale talen en Engels – op de verbetering van de positie van de Friese taal. Wij streven daarbij naar het verbeteren van de nu vaak te zwakke positie van het Fries tot een meer volwaardige positie in het taalbeleid van de scholen.

Juist door in te spelen op de taalachtergrond van de leerlingen, en die is in het geval van een aanzienlijk deel van de leerlingen Fries of tweetalig, wordt het taalbeleid van het onderwijs verder verbeterd. Dat komt ten goede aan de schoolloopbaan van de leerlingen.

Taalvaardigheid, en met name leesvaardigheid, is de basis van een succesvolle onderwijsloopbaan (basismotto van het Lees Interventieproject Noord Nederland LIN). Door het bevorderen van integraal taalbeleid willen wij een bijdrage leveren aan het optimaliseren van de schoolloopbaan van de Friese leerlingen.

Wij hanteren m.b.t. integraal taalbeleid de volgende hoofddoelen:

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

- *Op beide Pabo's heeft het Fries in 2010 het kader van integraal taalbeleid een substantiële positie binnen het curriculum van de gehele opleiding, de opleiding tot het Foech Frysk heeft een door externe instanties geverifieerd kwaliteitsniveau op het terrein van inhoud en didactiek.*
- *In 2015 heeft de Friese taal en cultuur op meer dan de helft van de (onderwijsinstellingen) in de sectoren VVE en PO een substantiële positie in het kader van integraal taalbeleid, voor wat curriculuminhoud en onderwijstijd betreft.*
- *In 2015 sluit het voortgezet onderwijs op adequate wijze aan op het primair onderwijs voor de Friese taal en cultuur betreft. Dat betekent dat er in ieder geval sprake is van een doorlopende leerlijn voor het vakgebied Friese taal en cultuur.*
- *De positie van het Fries in Nederland neemt in het kader van regionale talen of talen van minderheden in Europa een toppositie in.*

Een nadere uitwerking van dit taalbeleid vindt u in de hoofdstukken 2 en 3.

b. De onderwijskundige kwaliteit van het Friese basisonderwijs

Wij vinden wij het van groot belang dat scholen voor basisonderwijs in de gelegenheid worden gesteld om systematisch te werken aan het verbeteren van hun onderwijskundige kwaliteit. Daarbij gaan wij uit van de volgende hoofddoelen.

- *De Friese basisscholen die op basis van de onderwijskundige kwaliteit en de leerprestaties als zwak worden beoordeeld, hebben in 2011 en duidelijke prestatiegerichte cultuur.*
- *Alle Friese basisscholen hebben in 2015 een eigen beleid m.b.t. het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden en stemmen hun dagelijkse onderwijspraktijk daar ook consequent op af.*

De kwaliteit van het basisonderwijs staat of valt nog steeds met de leerkrachten in de klas en de locatiedirecteuren. In dat kader stellen wij voor vooral in te zetten op de professionaliteit van leerkrachten en locatiedirecteuren in het basisonderwijs. Dat kan door een in aangepaste vorm en in nauwe samenwerking met gemeenten en schoolbesturen voortzetten van de aanpak die bekend is geworden onder de naam Onderwijskansen Plan (OKP).

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

Dit vergt echter wel een langdurige inzet van tenminste 8 jaar. Gemeenten en schoolbesturen zijn bereid om hier samen met de provincie in te opereren en te investeren. Vanuit een voor de hand liggende verbinding tussen het (Gemeentelijk) Onderwijsachterstandenbeleid is dit zonder meer voor de hand liggend.

Die langdurige inzet maakt het mogelijk de achterstand op termijn om te zetten in een voorsprong. Dat levert vanuit het basisonderwijs een bijdrage in de beoogde transitie naar een regionale kenniseconomie op.

Daarnaast is er – zoals de Statenwerkgroep al heeft aangegeven – behoefte aan nader (longitudinaal) onderzoek naar factoren die onderwijsachterstand nader kunnen verklaren. Deze factoren kunnen door gerichte acties zodanig worden beïnvloed dat er binnen de scholen gericht gewerkt kan worden aan een verbetering van de leeropbrengsten. Daarnaast is er behoefte om de inspanningen van scholen en overheden d.m.v. een onderwijsmonitor te volgen, waarbij het in principe mogelijk zal zijn om op basis van de gegevens uit de monitor eventueel ook weer nader wetenschappelijk onderzoek te laten uitvoeren. Dit onderwerp is in hoofdstuk 4 nader uitgewerkt.

c. Zorg in en om het basisonderwijs

Niet alle leerlingen kunnen zonder extra zorg optimaal profiteren van de onderwijsleerprocessen op de scholen. Als wij met ons beleid willen bereiken dat de Friese leerlingen goede prestaties laten zien, zal het beleid ook gericht moeten zijn op het bieden van zorg aan leerlingen die dat nodig hebben, zodat ze optimaal van het onderwijsaanbod kunnen profiteren. Daarbij gaan we uit van de volgende hoofddoelstelling

- *In 2015 behoort de zorg om leerlingen in en om de Friese scholen voor basisonderwijs tot de beste en meest effectieve combinaties van onderwijs en zorg in ons land.*

Dat betekent dat we ook inzetten op zorg in en om de school. In het kader van Operatie Jong is dit een tamelijk smal thema, maar wij willen ons in het kader van deze onderwijsnota met name beperken tot het verbeteren van de onderwijskundige kwaliteit van het basisonderwijs en zien dit binnen het thema onderwijskundige kwaliteit als een voor de hand liggende verbetering van het onderwerp leerlingenzorg.

Het gaat dan om leerlingen met allerlei leerproblemen, aandachtsproblemen en lichtere vormen van gedragsmatige en psychische problemen. Het is uit onderzoek en de praktijk duidelijk dat het onderwijs deze zorg niet alleen kan realiseren, maar grote voordelen kan halen uit een efficiënte samenwerking met ketenpartners, zoals jeugdzorg, politie, justitie, GGD, GGZJ, etc. Vandaar dat wij

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

het beleid willen richten op de realisatie van brede scholen, maar ook onze verantwoordelijkheid willen nemen m.b.t. de regionale uitvoering van het rijksbeleid op het terrein van de vernieuwing van de zorgstructuren in het basis- en het voortgezet onderwijs (ook wel funderend onderwijs genoemd). Dit beleidsterrein is in hoofdstuk 5 nader uitgewerkt.

De in te zetten acties moeten leiden tot resultaten in de richting van de na te streven doelen. In hoofdstuk 6 komen een aantal zaken op het terrein van monitoring aan de orde, waarbij er naar wordt gestreefd vooral aan te sluiten op bestaande systemen van informatieverzameling. Daarbij is met name ook de Onderwijsinspectie in beeld. In hoofdstuk 7 wordt expliciet gekeken naar het evalueren van het beleid dat in deze nota is geformuleerd. Tenslotte wordt in hoofdstuk 8 aangegeven hoe de financiële middelen over de verschillende beleidsdoelen zullen worden verdeeld.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

2. VISIE OP INTEGRAAL TAALBELEID

2.1 MEERTALIGHEID

Fryslân is een meertalige provincie. Wij hebben met het Plan fan Oanpak Frysk yn it Underwiis een realistisch beleid ingezet, dat gericht is op het tegelijkertijd verbeteren van een aantal aspecten m.b.t. de positie van het Fries in het onderwijs vanuit het perspectief van integraal taalbeleid.

De basis van onze visie is gelegen in de nota "Fan Geunst nei Rjocht"
*In deze nota staan twee uitgangspunten centraal: lykberjochting en lykwaardigens. Het eerste begrip heeft te maken met het recht om het Fries niet alleen thuis, maar overal in de Friese samenleving te kunnen gebruiken. Het tweede heeft te maken met de emancipatie van het gebruik van het Fries, d.w.z. dat mensen zich vrij moeten voelen om het Fries als taal te gebruiken. Een uitnodigend taalbeleid moet mensen die de Friese taal willen gebruiken tot hun recht laten komen, moet de mensen stimuleren om zich in hun moedertaal te uiten. Dat is de basisconditie voor een tweetalige praktijk in onze provincie, want dat betekent dat iedere inwoner van deze provincie op z'n minst de Friese taal passief goed zal moeten beheersen, d.w.z. het Fries kunnen verstaan en lezen. Op basis van deze conclusie zou men, zeker t.a.v. het onderwijs, kunnen spreken van het thema: *Fan Rjocht nei Plicht*.*

De principes van lykberjochting en lykwaardigens binnen het onderwijs worden in ruime mate onderschreven door de bepaling die het Rijk binnen het "Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden" (Europees Handvest) heeft ondertekend. Op basis van dit Europese Handvest zou een aanmerkelijk deel van het primair onderwijs in het Fries moeten worden aangeboden en zou in het voortgezet onderwijs het Fries een integraal deel van het leerplan moeten zijn.

Twee- of meertaligheid is in vele landen en regio's van Europa de dagelijkse praktijk. Ons land is daarop geen uitzondering. Binnen de Europese Unie wordt de veelvoorkomende realiteit van meertaligheid volledig erkend. Het Europese beleid richt zich op het realiseren van meertaligheid.

Deze meertaligheid wordt aan de hand van een nastrevenswaardig model nader ingevuld. In het model wordt de wenselijkheid geformuleerd dat elke Europeaan zich qua taligheid op de volgende drie terreinen zou moeten bekwamen.

- Elke Europeaan zou 1 of 2 (moeder)talen moeten beheersen.
- Bovendien zou de Europeaan een moderne vreemde taal moeten beheersen die goed als lingua franca kan functioneren.
- Daarnaast zou de Europeaan nog 1 moderne vreemde taal moeten beheersen. Daarbij wordt gedacht aan de taal van een buurland.

Vanuit wetenschappelijk perspectief is het twee of meertalig opgroeien van kinderen geen probleem. Jonge kinderen zijn heel goed in staat om vanaf de geboorte twee of meer talen te leren. De ontwikkeling van de hersenen van kinderen bieden daartoe

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

geen beperkingen. Deze bevindingen hebben vooral betrekking op het simultaan leren van twee of meer talen. Het na elkaar leren van talen kan eveneens succesvol zijn als de eerste taal goed ontwikkeld is en daardoor dienst kan doen als basis voor het leren van de tweede taal.

Functioneren in de Nederlandse samenleving is het functioneren in een maatschappij die naast de Nederlandse een tweede rijkstaal kent: het Fries. Vervolgens maakt de Nederlandse samenleving onderdeel uit van een meertalige Europese Unie. Deze meertalige context vergt dus een systeem van opvoeding en onderwijs dat gekenmerkt wordt door het op professionele wijze omgaan met meertaligheid.

Daarnaast weten we dat jonge kinderen gemakkelijk meerdere talen kunnen leren, mits er sprake is van een goede systeemscheiding tussen de verschillende talen.

Jongeren die op een goede wijze twee- of meertalig opgroeien en opgeleid worden, komen op cognitief en communicatief terrein tot betere prestaties, naast het feit dat zij meerdere (drie of vier) talen goed beheersen. Dat is in het kader van het participeren in een mondiale kenniseconomie in onze ogen een nadrukkelijk voordeel voor de jongeren en daarom zetten wij in op het bevorderen van meertaligheid.

Toegepast op de provincie Fryslân komen wij in ieder geval tot een drietalig model voor het onderwijs: Fries, Nederlands en Engels. Daarbij tekenen wij nadrukkelijk aan dat er in Fryslân ook streektaalen in gebruik zijn als het Stellingwerfs en het Bildts. Dit geeft aanleiding tot lokale variaties van het meertalige model.

De geschiedenis van het taalgebruik in Nederland laat ons duidelijk zien dat het Nederlands in haast alle domeinen van het dagelijks leven veruit de dominante taal is, waardoor het Fries in vele domeinen gekenmerkt wordt door een tamelijk marginale positie. In de onderstaande tekst uit het laatste inspectierapport (2006) worden de opvattingen van de schooldirecties primair onderwijs m.b.t. het Fries weergegeven.

Tabel 5.4 Opvattingen van directies (n=400) over het onderwijs in het Fries, in percentages (cijfers 1999 zijn ontleend aan Inspectie van het Onderwijs, 2001)

<i>Wij geven het vak Fries omdat:</i>	1999	2004/2005
het wettelijk verplicht is	27	35
leerlingen in een tweetalige situatie moeten kunnen functioneren	38	30
we een bijdrage willen leveren aan het behoud van de Friese taal en cultuur	21	25
we de kloof tussen thuistaal en schooltaal voor leerlingen willen overbruggen	12	8
combinatie van uitgangspunten	2	-
niet van toepassing (geen Fries op school)		2

Twee procent van de scholen geeft naar eigen zeggen geen Fries. Deze scholen, die geen formele ontheffing hebben, liggen voornamelijk in Leeuwarden en het Bildt. In vergelijking met 1999 zijn er nu meer scholen die Fries geven omdat het wettelijk verplicht is. Een bijdrage leveren aan het behoud van de Friese taal en cultuur is in 2004/2005 vaker genoemd dan in 1999. Andere redenen, zoals het overbruggen van de kloof tussen school- en thuistaal en de overweging dat leerlingen nu eenmaal in een tweetalige situatie moeten functioneren (in feite de redenen die het meest onderwijskundig van aard zijn), zijn minder vaak genoemd dan in 1999. Deze trend is ook ten opzichte van eerdere meetmomenten in 1981 en 1988 al gesignaleerd (Inspectie, 2001).

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

Leraren die Fries geven doen dat vooral vanwege het behoud van de Friese taal en cultuur (37 procent; leraren hebben deze opvatting dus vaker dan directies) of de wettelijke verplichting (31 procent). De tweetalige situatie is de belangrijkste reden voor 23 procent van de leraren terwijl negen procent de kloof tussen school- en thuistaal wil overbruggen. Leraren uit de onderbouw noemen deze laatste reden vaker dan leraren uit de bovenbouw, die relatief vaak verwijzen naar de wettelijke verplichting.

2.2 INTEGRAAL TAALBELEID

Bij integraal taalonderwijs gaat het om het systematisch stimuleren van alle aspecten van de taalontwikkeling bij de leerlingen. Het gaat dan om het stimuleren van alle domeinen van de taal: verstaan, lezen, spreken, schrijven en taalbeschouwing. Als men sterk het accent wil leggen op de taalontwikkeling van kinderen, dan is vijf lesuren voor de taal als vak niet voldoende. Vandaar dat er gepleit wordt voor het op systematische wijze aandacht schenken aan talige onderwerpen bij de andere vakken, zoals: wereldoriëntatie, rekenen, gymnastiek etc. Het taalonderwijs wordt dan een substantiële en integrale speerpunt binnen het curriculum van de school. Wij krijgen uit publicaties op dit gebied nog wel eens de indruk dat het bij integraal taalbeleid vrijwel uitsluitend zal moeten gaan om de Nederlandse taal. Het is van het grootste belang dat de leerlingen deze taal goed beheersen, maar we hebben het hier vanuit het perspectief van de leerlingen over meerdere talen.

In de Provincie Fryslân hebben de eerste aanzetten tot integraal taalbeleid betrekking op het gehele curriculum van het onderwijs, maar zonder meer ook op meerdere talen. Er is een klein aantal basisscholen dat al jaren experimenteert met een drietalige basisschool. Dat betekent dat de leerlingen in de groepen 1 tot en met 6 onderwijs krijgen in twee talen: Nederlands en Fries. Vanaf groep 7 komt daar nog de Engelse taal bij.

De term integraal taalbeleid is vanuit taalkundig oogpunt bekeken een pleonasme. Dat wordt duidelijk als we kijken naar een veelgebruikte definitie van taalbeleid. *Het bewust en op planmatige wijze omgaan met het onderwijsaanbod voor de talig heterogene leerlingenpopulatie.* In deze definitie is meertaligheid als zodanig al opgenomen. In de praktijk van het Friese onderwijs is deze meertalige context bij taalbeleid, zeker m.b.t de Friese taal, niet de gangbare situatie. Vandaar dat wij de term integraal taalbeleid handhaven, om daar mee aan te geven dat het Fries vanuit de marginaliteit tot een vanzelfsprekend element moet worden gezien van de talig heterogene leerling-populatie.

Integraal taalbeleid is beleid dat vorm geeft aan een optimale taalontwikkeling bij de leerlingen op het terrein van twee of meer talen, waarbij de talen niet alleen als vak aan de orde komen, maar ook als voertaal en instructietaal bij andere vakken worden gebruikt. De talen komen niet altijd strikt gescheiden aan bod, maar worden tevens in relatie tot elkaar aan de orde gesteld. Dan is er sprake van een twee- of meertalig onderwijsleerproces. Een dergelijke situatie is soms onvermijdelijk als de verschillen in beheersing van een taal tussen de leerlingen groot is. Zo kan men zich een biologieles voorstellen waarin het Fries de instructietaal is, maar waarin enkele Nederlandstalige leerlingen het Nederlands gebruiken, omdat ze het Fries nog niet goed kunnen spreken.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

Integraal taalbeleid is in onze ogen curriculumbrede aandacht voor meerdere talen in onderlinge samenhang, waardoor de taalontwikkeling van leerlingen een inhoudelijk zeer belangrijke component is van peuterspeelzalen en het basisonderwijs.

Deze benadering komt overeen met de nieuwe didactische benadering van het taalonderwijs, dat onder de naam taakgericht taalonderwijs de taalverwerving van alle leerlingen (ook die van achterstandsleerlingen) optimaal wil stimuleren in overeenstemming met de nieuwe kerndoelen voor het primair onderwijs m.b.t. het Fries en het Nederlands.

2.3 LONGITUDINALITEIT

De principes van meertaligheid en integraal taalbeleid vormen de basis voor het denken in een aantal doorgaande lijnen naast elkaar (de ontwikkeling van de taalvaardigheid in Fries, Nederlands en Engels), maar ook in relatie tot elkaar (talen op diverse aspecten vergelijken).

In het verleden was het zo dat binnen het onderwijs het Fries slechts werd gezien als een opstap voor het Nederlands. Vanuit deze visie bleef aandacht voor het Fries beperkt tot ongeveer eind groep 2 of 3, daarna was er slechts aandacht voor het Nederlands. Zo was de aandacht voor Engels in het basisonderwijs tot voor kort vooral gericht op de groepen 7 en 8, waarbij Engels in het Basisonderwijs (EIBO) werd gezien als opstap naar Engels in het VO. De laatste jaren is er veel belangstelling voor het op jonge leeftijd aanleren van deze taal.

Wij vinden een optimale meertalige taalontwikkeling (Fries, Nederlands en Engels) voor de individuele vorming en de beroepskwalificatie van leerlingen in Fryslân essentieel. Wij richten ons daarbij op een systematisch integraal taalonderwijs vanaf de voorschoolse periode tot het einde van het voorgezet onderwijs, uitmondend in meertalig beroepsonderwijs in mbo en hbo en universiteit.

Wij vinden dat dit bereikt zou moeten worden door integraal taalonderwijs en doorlopende leerlijnen vanaf de voorschoolse periode tot en met het beroepsonderwijs.

2.4 INTEGRAAL TAALBELEID EN DE BEVOEGDHEDEN VAN DE PROVINCIE

In de Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur (BFTC) zijn de doelstellingen op het terrein van de Friese taal en cultuur geformuleerd. Voor de realisatie van een groot deel van deze doelstellingen zijn de Provincie en het Rijk gezamenlijk verantwoordelijk. In de praktijk blijkt de verantwoordelijkheid van het Rijk niet veel verder te gaan dan het jaarlijks beschikbaar stellen van de doeluitkering Fries. Dat betekent dat in de praktijk de Provincie een grote verantwoordelijkheid heeft voor het integrale taalbeleid. Wij zullen ons dan ook blijven inzetten voor het formuleren en vastleggen van de bevoegdheden van de Provincie op dit terrein. Een belangrijke consequentie van deze regionale bevoegdheid m.b.t. integraal taalbeleid zou het zodanig faciliteren van de Provincie (formatie en financiële middelen) zijn dat wij deze regionale bevoegdheden ook waar kunnen maken. Het bovenstaande is dan ook een vast punt in het overleg met de minister.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

Een belangrijk onderdeel van deze realisatie van regionale bevoegdheden is een goede samenwerking en afstemming met de werkzaamheden van de Inspectie van het Onderwijs. Dat betekent voor het integrale taalbeleid dat de inspecteurs die werkzaam zijn in de provincie Fryslân deskundig zijn op het terrein van integraal taalbeleid en op basis daarvan ook optimaal kunnen worden ingezet voor hun inspectietaken op dit terrein. Wij pleiten dan ook voor een Friese taakgroep binnen de Onderwijsinspectie.

2.5 TAALBELEID EN ONDERWIJSACHTERSTANDEN

Recente wetenschappelijke inzichten over meertaligheid tonen aan dat meertaligheid, mits men de taalontwikkeling op een wetenschappelijk verantwoorde wijze stimuleert, een rijkdom is voor de leerlingen.

Op basis van oude theoretische noties over de beperktheid van het menselijke brein werd sterk benadrukt dat er in de hersenen slechts plaats zou zijn voor het leren van 1 taal. Vanuit deze optiek wordt de Friese taal gezien als een handicap voor het leren van het Nederlands, zijnde de dominante taal in onze eenheidsstaat.

Wij moeten constateren dat deze verouderde werktheorie hier en daar in het onderwijs nog nadrukkelijk wordt aangehangen.

Bovendien heeft onderzoek aangetoond dat de taalachtergrond (Fries) geen verklarende factor is voor de in Fryslân geconstateerde onderwijsachterstand. Het zijn sociaal economische factoren en factoren op het terrein van de onderwijskundige kwaliteit van de scholen die de onderwijsachterstanden verklaren.

Dat betekent aan de andere kant ook dat een goed integraal taalbeleid op de Friese basisscholen de enige oplossing zou zijn voor de onderwijsachterstand. Het is een van de thema's waarop het beleid zich moet richten, naast het verhogen van de onderwijskundige kwaliteit van de leraren en het bieden van optimale combinaties van zorg en onderwijs voor leerlingen die extra zorg nodig hebben. Het is vanuit een wetenschappelijke benadering zuiver om goed integraal taalbeleid binnen het onderwijs te formuleren in termen van het nemen van een voorsprong. Meertaligheid als rijkdom, ook voor de leerlingen met minder cognitieve en talige capaciteiten. Leerlingen die op het talige en communicatieve niveau minder capaciteiten hebben worden niet gehinderd door meertaligheid; zij zullen echter minder goed presteren dan de leerlingen die op deze dimensies over meer capaciteiten beschikken.

Wij beschouwen integraal taalbeleid en goed meertalig onderwijs niet alleen als een middel om een bijdrage te leveren aan het inlopen van onderwijsachterstanden, maar we zien het nadrukkelijk als een instrument om leerlingen op de talige dimensie en op enkele algemene cognitieve vaardigheden de nodige extra's mee te geven. Deze extra's zijn uitermate belangrijk in ons streven om de Friese bevolking de komende jaren in toenemende mate te laten participeren in de sterk opkomende kenniseconomie.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

2.6 TWEE AANDACHTSPUNTEN IN DE UITVOERING VAN INTEGRAAL TAALBELEID

Bij de uitvoering van het integraal taalbeleid willen wij de komende periode extra aandacht besteden aan de doorlopende leerlijnen van voorschoolse periode tot en met het voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs (longitudinaliteit) en de organisatie van de uitvoering van het beleid in de vorm van Koördinaasje- en Advysgroepen (KAG's).

Er hebben zich de afgelopen jaren goede ontwikkelingen voorgedaan binnen de diverse onderwijssectoren, maar het wordt nu tijd extra inzet te plegen op een goede verbinding tussen deze onderwijssectoren. De ontwikkelingen binnen de voorschoolse periode vragen om een goede doorgaande lijn – zowel qua leerinhouden als qua didactiek en methodiek – naar de onderbouw van het basisonderwijs. De doorgaande lijn tussen het PO en het VO is een volgend thema dat extra aandacht verdient. Binnen het PO zal het materiaal van Studio F worden geïmplementeerd. Een beperkt aantal basisscholen is bezig met de invoering van de Trijetalige Skoalle en weer andere scholen zullen het Fries nader uitwerken in het kader van de didactiek van Kansrijke Taal. Dit heeft m.b.t. een doorgaande lijn wel consequenties voor de aansluiting tussen het PO en het VO.

De organisatie van de uitvoering van het beleid Fries in het Onderwijs is georganiseerd in een aantal KAG's. Gezien de ontwikkelingen en de beleidsmatige ambities is het van belang na te gaan of deze organisatiestructuur efficiënt en effectief genoemd kan worden in het kader van de te bereiken doelstellingen. Wij zullen de komende periode gebruiken om dit na te gaan en eventueel voorstellen doen om de efficiency en effectiviteit van de organisatie verder te verbeteren. In een wat breder perspectief dan integraal taalbeleid – denk aan de relatie tussen onderwijs en zorg en tussen onderwijs en arbeidsmarkt vindt een vergelijkbare analyse plaats. Het is de vraag of het zinvol kan zijn deze ontwikkelingen met elkaar te verbinden.

In het volgende hoofdstuk werken wij de intensivering van ons integrale taalbeleid per onderwijssector nader uit.

Studio F: schooltelevisie sluit aan bij nieuwe methode

Concept Underwiisnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

3. INTEGRAAL TAALBELEID PER ONDERWIJSSECTOR

In dit hoofdstuk werken wij het integrale taalbeleid voor vier onderwijssectoren nader uit. Het betreft: de voorschoolse periode (peuterspeelzalen en kinderdagverblijven), het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en de lerarenopleidingen (Pabo's CHN en NHL en de lerarenopleiding VO van de NHL). We beginnen dit hoofdstuk met een korte omschrijving van de rollen van de partijen, zoals wij die in het kader van deze nota zien.

3.1 DE ROLLEN VAN DE PARTIJEN

De Provincie Fryslân heeft het initiatief genomen tot het laten uitvoeren van de onderzoeken naar de onderwijsachterstanden in Fryslân. Formeel gezien heeft de Provincie nauwelijks bevoegdheden op het terrein van onderwijs, met uitzondering van het terrein van integraal taalbeleid. Dat betekent dat wij een rol kiezen die in de juiste relatie staat tot de taken en bevoegdheden van gemeenten en onderwijsinstellingen en andere partners.

De Provincie is de eerstverantwoordelijke instantie voor het integrale taalbeleid. Vanuit de door Gedeputeerde en Provinciale Staten uitgesproken zorg over een goed kwalitatief onderwijs als basis van een optimale ontwikkeling van jongeren tot maximaal opgeleide volwassenen komen wij met een visie over de gewenste kwaliteit van het Friese onderwijs. Op basis van deze visie willen wij de betrokken onderwijsinstellingen, lokale overheden en andere instellingen stimuleren zich gezamenlijk in te zetten om de geformuleerde doelen te realiseren.

In deze onderwijsnota worden een groot aantal concrete doelen en gewenste resultaten geformuleerd. Per subdoelstelling wordt aangegeven door middel van welke acties deze te realiseren zijn.

Voor een deel van de doelstellingen is de Provincie primair verantwoordelijk. In dat geval hanteren wij de term 'gewenst resultaat (GR)'.

A. *Provinciale verantwoordelijkheid: Gewenst Resultaat GR.*

De Provincie is de hoofdverantwoordelijke op dit vlak. Dit geldt met name voor het taalbeleid. De Provincie zal in het kader van deze verantwoordelijkheid de activiteiten op beleidsmatig niveau coördineren en gezamenlijk met betrokken partijen vanuit de Koördinaasje- en Advysgroepen (KAG's) en de Stjoergroep Frysk yn it Underwiis aansturen.

In de overige gevallen zijn andere partijen primair verantwoordelijk. Voor de voorschoolse educatie (VE) zijn de gemeenten verantwoordelijk. Op diverse andere terreinen zijn de scholen primair verantwoordelijk (bijv. het landelijk onderwijsachterstandenbeleid). In een aantal gevallen is er min of meer sprake van een collectieve verantwoordelijkheid. In al deze gevallen hanteren wij de term "doelen (D)". Voor de duidelijkheid lichten we deze verantwoordelijkheden kort toe.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

B. Een *collectieve verantwoordelijkheid*.

Het gaat hier om doelstellingen die van algemeen maatschappelijk belang zijn. Meestal is er een overheid of instelling die primair verantwoordelijk is voor het realiseren van een dergelijke doelstelling. Gezien dit algemeen maatschappelijk belang, formuleert de Provincie in deze nota de betreffende doelstelling en stimuleert ze de betrokken partijen dit doel te realiseren. De provincie vervult met andere woorden een regierol waarbij de betrokken instellingen worden gestimuleerd om hun verantwoordelijkheid te nemen, zodat een gezamenlijk doel daadwerkelijk kan worden gerealiseerd.

C. *Gemeentelijke verantwoordelijkheid*

De gemeenten zijn t.a.v. van het betreffende onderwerp primair verantwoordelijk, zoals bij het beleid op het terrein van VVE bijvoorbeeld het geval is. Het ligt voor de hand dat de gemeenten deze activiteiten coördineren en aansturen. De betrokken instellingen en de Provincie worden op een efficiënte manier op de hoogte gehouden.

D *Schoolverantwoordelijkheid*

Op een toenemend aantal terreinen zijn de scholen primair verantwoordelijk. Het ligt voor de hand dat de schoolbesturen, bovenscholen directies en locatiedirecteuren deze activiteiten coördineren en aansturen. De Provincie en andere partijen worden op een efficiënte wijze op de hoogte gehouden van de activiteiten. Provincie en gemeenten stimuleren en ondersteunen het scholenveld bij het realiseren van de doelstellingen.

Hoe beschrijven we de doelstellingen in deze nota?

In de komende hoofdstukken beschrijven we in totaal 35 doelstellingen. Deze doelstellingen zijn genummerd. Per doelstelling geven we aan of het een doel (D) is of een gewenst resultaat (GR). De provincie is primair verantwoordelijk voor een gewenst resultaat. Bij een doel is een ander instantie primair verantwoordelijk of gaat het om een collectieve verantwoordelijkheid.

Als er sprake is van een doel, dan wordt daaronder een gewenst resultaat (GR) geformuleerd waarop de Provincie is af te rekenen.

3.2 DE VOORSCHOOLSE PERIODE

DOELEN

In hoofdstuk 1, paragraaf 1.3a, hebben wij het hoofddoel op het gebied van het integrale taalbeleid reeds weergegeven: *beide Pabo's hebben het Fries in 2010 in het kader van integraal taalbeleid een substantiële positie binnen het curriculum van de gehele opleiding gegeven en de opleiding tot het Foech Frysk heeft een door externe instanties geverifieerd kwaliteitsniveau op het terrein van inhoud en didactiek.*

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

In 2015 heeft de Friese taal en cultuur op meer dan de helft van de (onderwijsinstellingen) in de sectoren VVE en PO een substantiële positie in het kader van integraal taalbeleid, voor wat curriculuminhoud en onderwijstijd betreft. Het voortgezet onderwijs sluit in datzelfde jaar op adequate wijze aan op het primair onderwijs voor de Friese taal en cultuur betreft. Dat betekent dat er in ieder geval sprake is van een doorlopende leerlijn voor het vakgebied Friese taal en cultuur.

Het bovenstaande moet er toe leiden dat de positie van het Fries in Nederland in het kader van regionale talen of talen van minderheden in Europa een toppositie inneemt.

Binnen de voorschoolse periode is de aandacht van het integrale taalbeleid vooral gericht op een goede tweetalige taalstimulering bij jonge kinderen. De al geformuleerde hoofddoelstelling (*In 2015 heeft de Friese taal en cultuur op meer dan de helft van de onderwijsinstellingen in de sectoren VVE een substantiële positie in het kader van integraal taalbeleid, voor wat curriculuminhoud en onderwijstijd betreft*) leidt in onze optiek tot de volgende gewenste resultaten (GR) en doelen (D).

1. *GR: In 2010 is de helft van de ouders van jonge kinderen en in 2015 zijn alle ouders van jonge kinderen in Fryslân optimaal geïnformeerd over de mogelijkheden en de rijkdom van een twee- of meertalige opvoeding, zodat zij op dit terrein een goed onderbouwde keuze kunnen maken.*
2. *GR: In 2015 komt driekwart van de jonge kinderen en (groot)ouders en komen vrijwel alle leidsters in kindercentra op een systematische wijze en in verschillende vormen in contact met de Friese taal, zodat daardoor een bijdrage wordt geleverd aan de stimulering van deze taal.*
3. *GR: In 2010 is het aantal kindercentra met Friestalige c.q. tweetalige groepen gegroeid tot 100.*
4. *D: In 2010 is voor alle kindercentra met Friestalige en/of tweetalige groepen een professioneel systeem van begeleiding, zelfevaluatie, inspectie/visitatie en certificering beschikbaar, waardoor de kwaliteit van de taalstimulering op deze centra is gegarandeerd.*
 - *4A GR: In 2010 is voor alle kindercentra met Friestalige en/of tweetalige groepen een systeem van begeleiding, zelfevaluatie, inspectie/visitatie en certificering beschikbaar.*

De Provincie is verantwoordelijk voor het beschikbaar komen van het systeem, niet voor de inhoud ervan.

ARGUMENTATIE / TOELICHTING

Het is in onze visie van groot belang dat ouders met jonge kinderen in Fryslân adequaat worden geïnformeerd over de mogelijkheden en de rijkdom van twee- of meertalige opvoeding van kinderen. Uit diverse onderzoeken blijkt dat gemengd talige ouders in redelijk veel gevallen niet kiezen voor een tweetalige opvoeding, maar voor een (éentalige) Nederlandstalige opvoeding van hun kinderen.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

Door middel van het *Tomke*-project komen jonge kinderen, hun ouders en leidsters van kindercentra met de Friese taal. Het materiaal dat vanuit dit project wordt gerealiseerd, bereikt een aanzienlijk deel van de omschreven doelgroep. Wij achten een continuering van dit project van groot belang als basisvoorziening in het kader van de kennismaking met de mogelijkheden van stimulering van de ontwikkeling van de Friese taal bij jongere kinderen. Het Tomke-project fungeert als een soort eerstelijns voorziening naar jonge ouders, jonge kinderen en leidsters uit de voorschoolse sector. Met behulp van die zinvolle eerste ervaringen met taalstimulering en leesbevordering vanuit gezin en kindercentra kunnen allerlei aspecten van taalstimulering en leesbevordering in de voorschoolse educatie (VE) en de onderbouw van het basisonderwijs worden opgezet. Het project zou in onze ogen zich ook moeten richten op de mogelijkheden van ICT voor jonge kinderen.

Het project dat tot doel heeft het aantal Friestalige c.q. tweetalige groepen bij peuterspeelzalen en kinderdagverblijven in de provincie Fryslân te laten toenemen, is een succes. Het aantal is nu reeds gestegen tot ongeveer 50 instellingen met dergelijke groepen. Wij vinden het van groot belang dit project in de komende jaren voort te zetten. Daarbij hoort ook een adequate begeleiding van de leidsters, het goed informeren van de ouders en het structureel maken van het systeem van zelfevaluatie, visitatie en certificering. Nu het aantal Friestalige/tweetalige kindercentra aanzienlijk is toegenomen zijn de gunstige randvoorwaarden aanwezig om de komende jaren een onderzoek te laten uitvoeren naar het resultaat van het begeleidingsprogramma van deze centra op de taalontwikkeling van de jonge kinderen, zowel op het terrein van de Friese als de Nederlandse taal.

In het kader van de te ondernemen acties vinden wij het van groot belang dat de instellingen die op dit terrein actief zijn de relaties met de MBO opleidingen tot peuterleidsters in onze provincies verder versterken. Op deze wijze wordt het netwerk van expertise zinvol uitgebreid. Bovendien zal er de komende tijd veel aandacht besteed moeten worden aan de goede aansluiting van de voorschoolse educatie op de onderbouw van het basisonderwijs.

Concept Underwiisnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

AANPAK

1	Informeren van jonge ouders
---	-----------------------------

Binnen het Tomke-project en het project "Friestalige en tweetalige Kindercentra" blijkt het heel goed mogelijk te zijn om ouders bij het beleid van het kindercentrum te betrekken. Wij vinden dat er de komende jaren activiteiten ontplooid moeten worden om de ouders van de allerjongste kinderen te bereiken. Wij denken er dan aan om vanuit de zuigelingenverzorging (het Kruiswerk) de aandacht te vragen van de jonge ouders. Wij zien dat met name als een uitdaging voor activiteiten binnen het Tomke-project.

Wij vinden dat hier een taak ligt voor de KAG Frysk VVE, Afûk en Partoer (Sintrum foar Frysktalige Bern Opfang= SFBO) en de MBO opleidingen.

2	Materialen, programma's en ICT toepassingen realiseren
---	--

Het gaat hier om materiaal dat geschikt is voor jonge ouders en hun kinderen: voorlezen van boeken, gezamenlijk naar de tv kijken, samen met het kind spelletjes spelen op de PC. Vooral het ontwikkelen van (educatieve) games zal aandacht moeten krijgen. Bij de ontwikkeling van fysiek materiaal denken wij onder andere aan het voortzetten van het Tomke-project en het ontwikkelen van Friestalg ontwikkelingsmaterialen voor de groepen 1 en 2 van het basisonderwijs. In dit verband moet ook de jaarlijkse "Tomkedei" als een zeer nuttige activiteit voor leidsters in de voorschoolse opvang worden genoemd.

Met betrekking tot de coördinatie en aansturing van deze projecten denken wij aan de KAG Frysk VVE, SFBO, de Afûk, deelnemende gemeenten en instellingen met expertise op het terrein van ICT en de MBO opleidingen.

3	Toename van Friestalige en tweetalige Kindercentra
4	Systeem van kwaliteitsbewaking

Wij vinden dat deze onderdelen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Kindercentra die participeren in dit project zullen systematisch begeleid moeten worden om te komen tot een kwalitatief goede begeleiding van de peuters. De leidsters bekwamen zich in het hanteren van een kwaliteitskader. Ze worden getraind in zelfevaluatie en stellen zich open voor visitatie.

Wij zien bij deze activiteiten een rol voor de KAG Frysk VVE, de gemeenten, het SFBO en de betreffende MBO opleidingen.

KOSTEN

DOEL	ACTIVITEIT	KOSTEN 2007 - 2011
1	Informeren van jonge ouders	van € 80.000,-- per jaar (pj) oplopend tot € 100.000,--
2	Materialen, programma's en ICT	€ 160.000,-- in 2007 en aflopend tot € 100.000,--

Concept Underwiisnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

	toepassingen realiseren.	in 2010
3 4	Toename van Friestalige en tweetalige Kindercentra Systeem van kwaliteitsbewaking	oplopend van € 70.000,-- tot € 100.000,-- pj

3.3 HET PRIMAIR ONDERWIJS

DOELEN

Wij willen komen tot een aanzienlijke versteviging van het integrale taalbeleid op de Friese scholen voor primair onderwijs. Onze al geformuleerde hoofddoelstelling valt in de volgende subdoelen uiteen:

- 5 *D: In 2012 is er in hoge mate draagvlak voor integraal taalbeleid bij ouders, leraren en schooldirecties door met name goede voorbeelden van Friese scholen onder de aandacht van het brede publiek te brengen.*
a. GR: In 2012 die goede voorbeelden van Friese scholen onder de aandacht van het brede publiek gebracht.
- 6 *D: In 2010 hebben zoveel leraren in het Friese primair onderwijs de landelijke opleiding tot taalcoördinator gevolgd, dat er in onze provincie sprake is van een dekkend netwerk van taalcoördinatoren.*
a. GR: De Provincie heeft het volgen van de opleiding mogelijk gemaakt door de helft van de kosten van de opleiding te vergoeden.
b. GR: De Provincie maakt het functioneren van de netwerken mogelijk door ze financieel te ondersteunen.
- 7 *D: De Friese taalcoördinatoren spelen voor hun scholen een belangrijke rol bij het implementeren van integraal taalbeleid, het implementeren van het onderwijsmateriaal zoals "Studio F" en het deelnemen aan het project Trijetalige Skoalle.*
a. GR: De Provincie draagt er zorg voor dat de taalcoördinatoren goed geïnformeerd zijn over het taalbeleid van de Provincie.
- 8 *D: De implementatie van het nieuwe onderwijsmateriaal "Studio F" in het Friese primair onderwijs verloopt kwantitatief (het aantal scholen) en kwalitatief (de kwaliteit van het proces) vanaf 2006 optimaal.*
a. GR: De implementatie van het nieuwe onderwijsmateriaal "Studio F" in het Friese primair onderwijs verloopt kwantitatief vanaf 2006 optimaal
- 9 *D: In 2012 is het onderwijsmateriaal "Studio F" doorontwikkeld tot een volwaardig integrale taallijn met daarbij een zwaar accent op ICT en een volwaardige tweetalige schrijflijn Nederlands - Fries.*
a. GR: In 2012 is het onderwijsmateriaal "Studio F" doorontwikkeld tot een volwaardig integrale taallijn.
- 10 *D: In 2010 is de nascholing in de beheersing van de Friese taal en de didactiek van meertaligheid op meer dan de helft van de scholen opgenomen in het nascholingsplan, 2015 zijn de leraren in het Friese basisonderwijs optimaal nageschoold in de beheersing van de Friese taal.*

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

- a. De Provincie sluit in 2007 met de bovenschoolse directeuren van het Friese primair onderwijs hierover een convenant af.*
- 11 *GR: In 2015 is er een gezamenlijk systeem van zelfevaluatie, inspectie en visitatie m.b.t. integraal taalbeleid in het Friese PO werkzaam, waarin de scholen, de onderwijsinspectie en de Provincie op basis van hun eigen verantwoordelijkheden samenwerken. In 2010 is dit systeem inhoudelijk uitgewerkt.*
- 12 *D: In 2012 neemt de helft van de Friese basisscholen deel aan de eindtoets Fries voor het basisonderwijs.*
a. GR: De Provincie zorgt ervoor (door middel van subsidiëring van de Afûk) voor dat deze eindtoets elk jaar voor de scholen beschikbaar is.
- 13 *D: In 2012 is het aantal scholen dat het onderwijs op een consequente wijze verzorgt in drie talen (Nederlands, Fries en Engels) toegenomen tot 25.*
a. GR: De provincie maakt het mogelijk dat er jaarlijks ongeveer 5 scholen in dit project kunnen instromen.

ARGUMENTATIE / TOELICHTING

In de eerste plaats zullen er op een systematische wijze impulsen moeten uitgaan naar zo veel mogelijk scholen om aan de slag te gaan met integraal taalbeleid. Daarbij zullen de activiteiten ook vooral worden gericht op scholen die tot nu toe niet of nauwelijks aandacht hebben voor dit belangrijke domein. In dit kader is een goede samenwerking met de schooldirecties, de inspectie en de Pabo's van groot belang. Bovendien kan er een goede stimulans uitgaan door in de publiciteit regelmatig aandacht te besteden aan scholen die het op dit terrein goed doen c.q. een stap vooruit hebben gezet. Wij willen m.b.t. het taalbeleid in het primair onderwijs op korte termijn een convenant sluiten met alle schoolbesturen in de provincie.

In de tweede plaats willen het ingezette beleid op het terrein van de stimulering van leraren om de opleiding tot taalcoördinator te volgen voortzetten. Dat betekent niet alleen het geven van subsidie op de opleidingskosten, maar ook het faciliteren van de taalcoördinatoren, zodat zij hun werk goed kunnen doen. Wij zien de taalcoördinatoren in het PO als belangrijke sleutelfiguren om te komen tot integraal taalbeleid. Daarnaast zal de begeleiding en de nascholing van leraren de nodige aandacht vragen. In dat kader kan men zich afvragen of het voor bepaalde scholen nuttig zou kunnen zijn om tijdelijk vakleerkrachten Fries in te zetten.

Het derde thema binnen deze sector heeft betrekking op het grootschalig implementeren van het nieuwe onderwijsmateriaal voor het PO "Studio F".

De uitgangspunten van dit materiaal zijn:

- Fries als vak;
- gebaseerd op de nieuwe kerndoelen Fries;
- een doorgaande leerlijn;
- speciale aandacht voor differentiatie en het werken in combinatieklassen;
- een nadrukkelijke integratie met schoolradio en schooltelevisie;
- afstemming op taalmethoden Nederlands;

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

- afstemming met materialen met het oog op Fries als voertaal bij andere vakken;
- motiverend, uitdagend, humoristisch en sfeervol materiaal;

Het op correcte wijze implementeren van dit materiaal is een uitdaging voor de komende jaren.

Wij vinden de implementatie van dit materiaal zo belangrijk, dat we de implementatie van dit programma willen laten verzorgen door een Taskforce, waarin vertegenwoordigers zitten van het primair onderwijs, It Taalsintrum Frysk, de Afûk, de Friese gemeenten, de Provincie, de Pabo's en de SLO.

Bij de implementatie van het materiaal zijn volgens ons de volgende onderwerpen belangrijk:

- De subsidie op de aanschaf van het materiaal mag voor scholen geen belemmering zijn. Wij stellen voor om, uitgaande van de aanschafprijs van € 27,50 per leerling een aankoopsubsidie van € 10,-- per leerling beschikbaar te stellen. Wij stellen voor dat de gemeenten als lokale overheid en de schoolbesturen ook een bijdrage zullen leveren, zodat er sprake is van een gezamenlijke ondersteuning van de scholen.
- Het proces van implementatie moet goed aansluiten op het actuele taalbeleid van de school, dat vergt dus maatwerk. In dit kader zou het van belang kunnen zijn dat medewerkers van it Taalsintrum scholen c.q. clusters van scholen bezoeken om te bekijken hoe en wanneer scholen met Studio F aan de slag kunnen.
- In het proces van de implementatie kunnen de taalcoördinatoren goed worden ingezet, maar dit zal dan in een breder perspectief kunnen plaatsvinden, namelijk in het perspectief van het opzetten van taalbeleid op de betrokken scholen en de plaats van Studio F daarin.
- Vanuit het bredere perspectief van de ontwikkeling van integraal taalbeleid op de scholen is het van belang met de bovenschoolse directies en locatiedirecteuren te kijken naar de competenties van de leraren. In het nieuwe Leerplan Fries "Fries aan bod" geven de auteurs terecht aan dat het hier gaat om de competenties van leraren om op een goede wijze taalonderwijs te kunnen verzorgen (inhoudelijke kennis en goede taalbeheersing) in combinatie van het beheersen van de didactiek van meertaligheid. In dit verband zouden er meer relaties gelegd moeten worden vanuit de activiteiten m.b.t. Fries als vak naar projecten op het terrein van het Nederlands. Wij hebben inmiddels kennis genomen van het Lees Interventieproject Noord Nederland (LIN project). In dat project wordt systematisch ingezet op het optimaliseren van het niveau van technisch lezen.

Wij achten het noodzakelijk dat daartoe een speciale taskforce wordt gevormd.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

Het laatste te onderscheiden thema is een intensievere voortzetting van het project "Trijetalige Skoalle". Aan de eerste fase van dit strategisch zeer belangrijke project hebben 7 basisscholen deelgenomen. Inmiddels is uit onderzoek van de Fryske Akademy gebleken dat de doelstellingen van dit project, vooral de mate van beheersing van de Friese en de Nederlandse taal, grotendeels worden bereikt. De leerlingen van de projectscholen laten goede resultaten zien op beide talen. Het onderzoek naar de beheersing van het Engels is nog niet volledig afgerond. Wij willen de organisatoren van dit project zodanig faciliteren dat een uitbreiding van dit project, ook naar een aantal grotere basisscholen, mogelijk is.

AANPAK

5	Draagvlak integraal taalbeleid
---	--------------------------------

Wij vinden dit een belangrijke basis voor het concretiseren van het provinciale taalbeleid. Uit diverse ervaringen en onderzoeken blijkt dat de attitude van leraren, leerlingen en ouders m.b.t. de Friese redelijk positief is, maar het komt over het algemeen niet tot uiting in de vorm van taalgedrag.

Wij zullen in gesprekken met (bovenschoolse) directeuren, ouders en leraren veel meer in moeten gaan op de waarde van concrete afspraken binnen de scholen over het hanteren van de talen: Nederlands, Fries en Engels. Daarnaast zijn in onze ogen speciale bijeenkomsten voor ouders van groot belang om de steun van ouders te garanderen en ouders erop te wijzen dat zij ook een belangrijke rol spelen bij het taalgedrag van en naar hun kinderen.

Bovendien zal er in toenemende mate ruimte moeten worden gecreëerd om scholen die het qua integraal taalbeleid goed doen c.q. een duidelijke stap voorwaarts hebben gezet systematisch onder de aandacht te brengen van het brede publiek. Dit vergt een gezamenlijke inspanning van de scholen en de instellingen die scholen op het terrein van taalbeleid kunnen begeleiden. Een en ander kan goed vanuit de KAG Frysk yn it PU gecoördineerd worden. De Provincie zal deze activiteiten stimuleren en ondersteunen.

Het sluiten van een convenant met de schoolbesturen is in onze ogen een middel om deze doelstelling te realiseren.

6	Subsidiëren van de opleiding tot taalcoördinator
---	--

Vanaf het begin van deze opleiding hebben wij subsidie verstrekt op de kosten voor deze opleiding. Mede daardoor behoort het aantal opgeleide taalkoördinatoren (64) in onze provincie tot de top van ons land. Wij zullen deze subsidiemogelijkheid voortzetten, omdat de opleidingsmogelijkheid nog steeds door de beide Friese Hogescholen (CHN en NHL) worden verzorgd. Wij zullen deze opleiding blijven ondersteunen, omdat deze taalcoördinatoren een belangrijke rol spelen bij de implementatie van integraal taalbeleid op de scholen.

Hier ligt met name een taak voor de hogescholen, het scholenveld en de onderwijsbegeleiding.

Concept Underwiisnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

7	Netwerk van taalcoördinatoren inschakelen bij implementatie integraal taalbeleid.
---	---

De reeds afgestudeerde taalcoördinatoren hebben aangegeven dat zij de komende jaren graag zouden willen functioneren in een regionaal netwerk met daarbij ondersteuning vanuit de hogescholen en it Taalsintrum Frysk. Per netwerk heeft men grote behoefte aan een gezamenlijke site die o.a. dienst kan doen als middel om op digitale wijze ervaringen en informatie uit te wisselen. Daarnaast worden er regelmatig regionale bijeenkomsten georganiseerd.

Wij vinden dit een belangrijke ontwikkeling en zullen die dan ook ondersteunen. Voor de coördinatie en aansturing zien wij een rol voor de beide Hogescholen, It Taalsintrum Frysk en de KAG Frysk yn it PU. Bovendien vinden wij dat deze taalcoördinatoren binnen hun school of cluster van scholen zeer goed werk kunnen verrichten in het kader van het taalbeleid op deze school/scholen.

8	Optimale implementatie van Studio F
---	-------------------------------------

Ten behoeve van de implementatie stellen wij een aanschafsubsidie ter beschikking te stellen, zodat de prijs van het materiaal geen belemmering zal zijn om het pakket Studio F aan te schaffen.

Wij hebben hiervoor reeds aangegeven dat wij het van cruciaal belang vinden dat dit materiaal goed wordt geïmplementeerd en stellen voor daarvoor een taskforce in het leven te roepen.

9	Mogelijkheden bieden om Studio F voor de toekomst door te ontwikkelen
---	---

Het doorontwikkelen van Studio F naar een grotendeels digitaal product voor de toekomst is een noodzakelijke investering om tussentijds en na verloop van ongeveer zes jaar aan de vraag naar nieuw materiaal bij de scholen te kunnen voldoen.

Wij zullen dit proces stimuleren en ondersteunen. Voor een optimaal verloop van dit proces is een goede en breed gedragen communicatie tussen het onderwijsveld it Taalsintrum Frysk zeer belangrijk. Daarbij kan de KAG Frysk yn it PU eveneens een rol van betekenis spelen.

10	Nascholing van leraren op het terrein van competenties m.b.t. het Friese taalonderwijs en de didactiek van meertaligheid.
----	---

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

Op basis van onderzoeken van de inspectie en ervaringen met projecten op het terrein van de Friese taal blijkt dat scholen die gaan deelnemen aan dergelijke projecten in een redelijk vroeg stadium vragen om een nascholingsaanbod voor hun leraren. Dit heeft niet in de laatste plaats betrekking op de mate waarin de leraren zelf de Friese taal beheersen en verder vinden wij competenties op het terrein van de didactiek van meertaligheid van belang. Wij blijven het van belang vinden dat er voor deze doelgroep cursussen op maat geleverd kunnen worden. De coördinatie van dit proces kan plaatsvinden in de KAG Frysk yn it PU. Het aanbod daarvoor kan geleverd worden door een samenwerkingsverband van de hogescholen, de Afûk en it Taalsintrum Frysk. Wij gaan er in dit kader van uit dat de scholen (een deel van) hun nascholingsbudget voor dit doel zullen inzetten.

11	Opzetten van een systeem van zelfevaluatie, inspectie en visitatie
----	--

In principe is binnen de KAG Frysk yn it PU al overeenstemming bereikt over dit beleidsvoornemen. Met de onderwijsinspectie worden bepaalde aspecten intussen al nader uitgewerkt. Een en ander is al geformuleerd in de notitie Herziening Doelstellingen Fries in het PO

Wij vinden dat er gewerkt moet worden aan een werkbaar systeem waarin de gegevens van dit proces worden verzameld en van waaruit regelmatig kan worden gerapporteerd. Het proces kan vanuit de KAG Frysk yn it PU worden gecoördineerd. De Provincie zal zich inspannen om dit systeem uiterlijk in 2010 gereed te hebben, zodat het daarna kan worden geïmplementeerd.

12	Deelname eindtoets Fries in het basisonderwijs
----	--

De mogelijkheid om aan deze eindtoets deel te nemen bestaat al geruime tijd. Het jaarlijkse evenement wordt georganiseerd door de Afûk. In het onderwijsmateriaal 'Studio F' worden in ieder geval methodegebonden toetsen opgenomen. Door deze ontwikkelingen zullen scholen gestimuleerd worden om de resultaten van hun leerlingen voor Fries ook regelmatig te toetsen. Wij vinden dit een belangrijke ontwikkeling in het kader van ons taalbeleid.

Hier ligt met name een taak voor het scholenveld, it Taalsintrum Frysk, de Pabo's en de Afûk, waarbij het proces vanuit de KAG Frysk yn it PU gecoördineerd kan worden.

13	Uitbreiding project Trijetalige Skoalle
----	---

Een nieuw te vormen stuurgroep zal zich inspannen om een tweede tranche van dit project van start te laten gaan. De stuurgroep van de eerste tranche vindt het van belang dat er nu ook een aantal grotere basisscholen aan dit project gaan deelnemen.

Wij willen de nieuwe stuurgroep met een adequaat budget faciliteren, zodat dit groeiproces gestalte kan krijgen. De coördinatie en aansturing van deze acties kan in goed overleg met de KAG Frysk yn it PU in handen blijven van de Stjoergroep Trijetalige Skoalle.

Concept Underwiisnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

KOSTEN

DOEL	ACTIVITEIT	KOSTEN 2007 - 2011
5	<i>Draagvlak integraal taalbeleid</i>	oplopend van € 30.000,-- tot € 50.000,-- per jaar
6	<i>Subsidieren van de opleiding tot taalcoördinator</i>	dekking geregeld vanuit Plan fan Oanpak Frysk yn it Underwiis
7	<i>Opbouwen van dekkend netwerk van taalcoördinatoren</i>	€ 25.000,-- per jaar m.i.v. 2006
8	<i>Optimale implementatie van Studio F</i>	Aankoopsubsidie 2007 € 300.000,-- 2008 € 150.000,-- uitbreiding van formatie bij it Taalsintrum Frysk € 180.000,--
9	<i>Mogelijkheden bieden om Studio F voor de toekomst door te ontwikkelen</i>	Formatie bij it Taalsintrum € 30.000,-- pj
10	<i>Nascholing van leraren m.b.t. de beheersing van de Friese taal</i>	Scholen betalen de kosten uit hun nascholingsgelden
11	<i>Opzetten van een systeem van zelfevaluatie, inspectie en visitatie</i>	
12	<i>Deelname eindtoets Fries in het basisonderwijs</i>	Kan gedekt worden binnen de bestaande productafspraken
13	<i>Uitbreiding project Trijetalige Skoalle</i>	2007: € 45.000,-- 2008: € 100.000,-- 2009: € 100.000,-- 2010 € 100.000,-- 2011 € 100.000,--

Concept Underwiisnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

3.4 HET VOORTGEZET ONDERWIJS

DOELEN

Voor de komende jaren willen wij ons richten op het verder versterken van de positie van de Friese taal en cultuur binnen de volle breedte van de projectscholen en het realiseren van een breed gedragen beleid op het terrein van de Friese taal en cultuur binnen de overige scholen voor VO in onze provincie. Wij hanteren t.a.v. het VO de term Friese taal en cultuur, omdat in het examenprogramma van de tweede fase (havo/vwo) de titel Friese taal en cultuur heeft gekregen. In dit programma komen ook aspecten van de Friese cultuur aan de orde.

Wij willen ons daarbij richten op een aantal doelen. Die doelen kunnen worden beschouwd als een voortzetting van de doelen uit het huidige project "Learplan en learmiddelen Frysk fû 2004 – 2007".

- 14 *GR: In 2015 hebben alle scholen voor VO in de provincie Fryslân een binnen de scholen breed gedragen concreet beleid m.b.t. de Friese taal en cultuur, waaronder concrete afspraken met betrekking tot taalgedrag.*
- 15 *GR: In 2012 biedt minstens een kwart van de scholen voor VO in Fryslân in alle leerjaren (van vmbo tot vwo) het vak Fries aan en wordt de Friese taal tevens bij andere vakken gebruikt.*
- 16 *GR: In 2012 zijn voor het Fries een aantal ICT toepassingen beschikbaar, waardoor de scholen e-learning kunnen realiseren.*
- 17 *In 2010 is de helft van de scholen voor VO in Fryslân betrokken bij projecten waarin het Fries instructietaal is bij andere vakken.*
- 18 *GR: Vanaf 2007 kan het Taalsintrum Frysk van Cedin de scholen voor VO in optimale vorm en intensiteit begeleiden, omdat de formatie voor dit doel structureel met 1 formatieplaats (1 fte) wordt uitgebreid, zoodat er in totaal 1,5 fte voor deze functie beschikbaar is.*
- 19 *D: In 2010 is een bevredigend draagvlak voor een goede positie van de Friese taal en cultuur in het VO bij het brede publiek.*
 - a. *GR: De Provincie levert een bijdrage aan dit draagvlak door het bij het brede publiek onder de aandacht brengen van goede voorbeelden uit de Friese onderwijspraktijk.*

ARGUMENTATIE / TOELICHTING

In de eerste plaats vinden wij het van belang dat er een gezamenlijke inspanning wordt geleverd om het draagvlak voor de positie van de Friese taal en cultuur binnen de scholen voor voortgezet onderwijs goed te verankeren. Uit het onderzoek van Valk en Van der Bij blijkt dat de projecten tot nu toe gericht zijn op en bekend zijn bij een klein deel van de leraren van een scholengemeenschap. Bovendien zijn er verschillen tussen scholen als het gaat om de mate waarin de schooldirecties het taalbeleid ondersteunen en in de gehele scholengemeenschap uitdragen. Dit geldt voor zowel de projectscholen als voor de scholen die (nog) niet aan het project deelnemen.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

In de tweede plaats is het van belang om door een gezamenlijke inspanning te streven naar een verbreding van de projectactiviteiten over een groter aantal scholen. Wij denken concreet aan een uitbreiding van het aantal scholengemeenschappen, dat participeert in projecten m.b.t. Fries in het gehele VO. Dit vergt niet alleen een inzet van de KAG Frysk yn it FU, maar ook specifieke activiteiten binnen de scholengemeenschappen. In overleg met de KAG VO zullen we nagaan in hoeverre het mogelijk is om het bestaande netwerk van leraren Fries te laten uitgroeien tot een provinciedekkend netwerk met expertise op het terrein van integraal taalbeleid.

In de derde plaats wijzen wij op het belang van het project "Learplan en learmiddels Frysk fû 2004 – 2007". Dit project kent een aantal onderdelen. Het is voor het onderwijsveld van groot belang dat het verband tussen deze onderdelen voor leraren en directies helder en vanzelfsprekend wordt.

Wij kiezen t.a.v. deze sector van het onderwijs dus ook voor een intensivering van het beleid. Dat heeft in de praktische uitwerking enkele consequenties, zoals dat in het vervolg van de paragraaf zal worden aangegeven. In dit kader vermelden wij dat de KAG VO al een conceptvoorstel heeft geformuleerd voor het concreet uitvoeren van activiteiten in de periode augustus 2007 – augustus 2011.

AANPAK

14	Breed gedragen taalbeleid binnen het Friese VO
----	--

Dit vergt in de eerste plaats nader overleg met de scholen voor voortgezet onderwijs, De KAG Frysk yn it FU en de Provincie. Dit zal moeten leiden tot een proces van visieontwikkeling op taalbeleid binnen de scholen. Hier ligt met name een taak bij de directies en leraren van de scholengemeenschappen en de KAG Frysk yn it FU, waarbij de Provincie op het bestuurlijke niveau de nodige impulsen zal geven. Wij vinden het van belang dat in dit kader de samenwerking tussen de KAG VO en de Lerarenopleiding VO wordt versterkt.

15	Voortzetten en intensiveren subsidieregeling "Lesuren Fries in het VO"
----	--

Binnen de activiteiten die hierboven zijn vermeld zal ook nog eens extra worden gewezen op de mogelijkheid van tijdelijke subsidiëring van lesuren Fries in het VO. Wij vinden dat deze regeling voor scholen een eerste bijdrage levert aan meer structurele aandacht voor Fries in alle leerjaren. Naar verwachting zal de mate waarin er een beroep wordt gedaan op deze subsidieregeling (verder) toenemen. Een en ander heeft te maken met een aantal projecten m.b.t. tot het Fries in het voortgezet onderwijs die op stapel staan, het nieuwe leerplan Fries en de lesmethode die daarbij hoort. De Provincie zal deze regeling, in goed overleg met de KAG Frysk FU, blijven uitvoeren.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

16	Toepassen ICT mogelijkheden
----	-----------------------------

Het benutten van mogelijkheden van ICT kan een goede bijdrage leveren aan het verhogen van de motivatie om bezig te zijn met de Friese taal en biedt kansen om leerlingen en leraren van nevenvestigingen te koppelen aan een digitaal netwerk van activiteiten op het gebied van de Friese taal en cultuur (e-learning).

De Provincie zal in overleg met de KAG Frysk FU zoeken naar een adequate organisatie van coördinatie en aansturing van dit soort projecten. Dit onderwerp zal in ieder geval nader uitgewerkt worden in de nota ICT en Frysk.

Voor de eerste leerjaren van het VO is bij de scholen behoefte aan schriftelijk basismateriaal voor Fries als vak. De methode "Flotwei Frysk" is sterk verouderd en al jaren niet meer verkrijgbaar. Vandaar dat nu de nieuwe methode "FReemwurk" (Lesplan en learmiddels Frysk) in ontwikkeling is. Die nieuwe methode kan tevens de basis vormen voor digitaal materiaal voor de basisvorming. Wij zijn bereid een bescheiden deel van dit budget (maximaal € 35.000,-) voor de afronding van dit deelproject in te zetten.

17	Meer scholen bij projecten met Fries als instructietaal bij andere vakken
----	---

Op dit terrein worden op diverse domeinen al enige jaren activiteiten ontplooid: aardrijkskunde, biologie, natuur en milieueducatie. Met deze activiteiten worden docenten uit bovengenoemde vakgebieden gestimuleerd om het Fries als instructietaal te gebruiken. Dat leidt tot verbreding van het draagvlak onder de leraren van de betrokken VO-locaties. Wij ondersteunen deze activiteiten omdat het bijdraagt aan de positie van Frysk als instructietaal bij andere vakken en het draagvlak binnen de scholen verbreedt.

Hier ligt een belangrijke taak voor it Taalsintrum Frysk en de Lerarenopleiding voortgezet onderwijs in goed overleg met de KAG Frysk FU.

18	Optimaliseren begeleiding
----	---------------------------

De extra activiteiten die hiervoor zijn genoemd zullen zeer waarschijnlijk leiden tot een toename van de vraag naar begeleiding door it Taalsintrum Frysk. Deze kwestie van extra begeleiding zal met de schooldirecties en de betrokken leraren worden besproken. Het blijkt nu al dat de beschikbare formatie voor het VO (0.5) niet voldoende is voor de huidige activiteiten op het terrein van begeleiding. Wij schatten dan ook in dat de capaciteit op het terrein van de begeleiding van het VO van 0.5 naar 1.5 formatieplaats zal moeten worden uitgebreid. Ook op dit terrein zouden wij de betrokkenheid van de Lerarenopleiding VO willen verbeteren.

19	Publiciteit rond goede voorbeelden
----	------------------------------------

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

Naar analogie van ons voorstel tot een gerichte Pr binnen het PO (doelstelling 5) stellen wij voor ook binnen het VO op een systematische wijze aandacht te besteden aan publiciteit rond goede voorbeelden. Wij vinden het een goede gang van zaken als scholen dergelijke voorbeelden melden bij it Taalsintrum of de KAG Frysk yn it PO, zodat de PR vanuit de KAG kan worden gecoördineerd. Wij kunnen ons ook heel goed voorstellen dat de Lerarenopleiding VO deze activiteiten gaat coördineren, omdat dat ook heel goed te combineren valt met de initiële opleiding en de nascholing.

KOSTEN

DOEL	ACTIVITEIT	KOSTEN 2007 - 2011
14	<i>Breed gedragen taalbeleid binnen de Friese scholen voor VO</i>	
15	<i>Voortzetten en intensiveren Subsidieregeling "Lesuren Fries in het VO"</i>	Bestaand budget momenteel afdoende, verhoging van het budget in de toekomst wellicht noodzakelijk.
16	<i>Toepassen ICT mogelijkheden</i>	€ 200.000,-- per jaar
17	<i>Meer scholen bij projecten met Fries als instructietaal bij andere vakken</i>	
18	<i>Optimaliseren begeleiding</i>	Uitbreiding formatie bij it Taalsintrum € 70.000,-- per jaar
19	<i>Publiciteit rond goede voorbeelden</i>	€ 25.000,-- per jaar

3.5 DE LERARENOPLEIDING

DOELEN

Ten aanzien van de lerarenopleiding primair onderwijs willen wij een verhoging realiseren van de kwaliteit en de maatschappelijke functionaliteit van de lerarenopleiding voor het PO op het terrein van de Friese taal en cultuur in de context van twee- en meertalige (basis)onderwijs.

Daarbij zijn in onze optiek vier subdoelen te onderscheiden:

20. *GR: In 2010 is er naar het oordeel van een visitatiecommissie een goede en vanzelfsprekende positie voor de Friese taal en cultuur binnen het curriculum van de Friese opleidingen tot leraarprimair onderwijs.*
21. *D: In 2010 wordt de opleiding tot de bevoegdheid Fries PO gekenmerkt door een goede inhoudelijke en vakdidactische kwaliteit.*
 - a. *GR: De Provincie zorgt voor een visitatiecommissie die dit in overleg met de hogescholen nader kan beoordelen.*

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

22. *D: In 2010 heeft de bevoegdheid Fries PO een duidelijke functionaliteit in het Friese primair onderwijs, waardoor de bevoegdheid een vanzelfsprekend onderdeel is van het profiel van leraren en het Fries tijdens stages op systematische wijze als vak en als voertaal aan de orde komt.*
a. GR: De Provincie sluit in 2007 een convenant met de Pabo's en het primair onderwijs waarin afspraken worden gemaakt om dit doel te realiseren.
D: In 2010 is de kwaliteit van de bevoegdheid Fries PO gewaarborgd door een combinatie van accreditatie, interne toetsing en een intern examen.
a. GR: In 2010 is de kwaliteit van de bevoegdheid Fries PO gewaarborgd door een systeem van accreditatie

ARGUMENTATIE / TOELICHTING

Naar aanleiding van de activiteiten op het terrein van het integrale taalbeleid in het PO is een kleine werkgroep vanuit de beide Pabo's aan de slag gegaan met een visiestuk op de positie van het Fries binnen de Friese Pabo's en de na te streven competenties op het terrein van de Friese taal bij studenten die "de bevoegdheid Fries PO" willen behalen. Op basis van dit visiestuk zullen wij nader overleg voeren met beide hogescholen. Ons doel daarbij is te komen tot een kwaliteitsverbetering van de opleiding tot de bevoegdheid Fries PO, maar dat zien wij in het kader van de gehele opleiding tot leraar primair onderwijs.

Wij spreken hier doelbewust over de bevoegdheid Fries PO, omdat uit het laatste onderzoek van de Onderwijsinspectie blijkt dat de term "it foech Frysk" niet eenduidig is. Wellicht zullen we een nieuwe passende naam voor de bevoegdheid moeten bedenken.

Wij vinden dat de positie van de Friese taal in de eerste plaats binnen de gehele opleiding een betere positie moet krijgen, geldend voor alle studenten die de opleiding volgen. In de tweede plaats vinden wij het van groot belang om de inhoud en het niveau van de opleiding tot de bevoegdheid Fries PO te optimaliseren. In de derde plaats zullen we samen met de Pabo's en het primair onderwijs stappen moeten zetten om te komen tot een verhoging van de maatschappelijke functionaliteit van it Foech Frysk, m.a.w. in het Friese primair onderwijs moet it Foech Frysk een vanzelfsprekend onderdeel zijn van het profiel van een leraar. Op verzoek van de Pabo directies zullen we gezamenlijk invulling gaan geven aan de accreditatie en de interne examinering van de opleiding tot de bevoegdheid Fries PO.

AANPAK

20	Vanzelfsprekende positie Friese taal en cultuur binnen de gehele Pabo
----	---

In overleg met de Pabo's zal worden nagegaan wat de mogelijkheden zijn om de Friese taal en cultuur als een integraal deel van het curriculum aan alle studenten aan te bieden. Hierbij kunnen we denken aan: mogelijkheden om de eigen taalvaardigheid van het Fries te verbeteren, het gebruik van het Fries als instructie-

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

taal, aandacht voor onderwijs in een meertalige regio, aspecten van de Friese cultuur (literatuur, film, toneel etc.).

Hier ligt met name een taak voor de Pabo's die primair verantwoordelijk zijn voor hun curriculum. De Provincie en de KAG Frysk yn it Primêr Underwiis zullen deze activiteiten stimuleren en ondersteunen.

21	Verbetering van de kwaliteit van de opleiding tot de bevoegdheid Fries PO
----	---

Wij achten het van groot belang hierover afspraken te maken met het management van de Pabo's en die afspraken daarna inhoudelijk uit te werken in een kleine werkgroep. Deze werkgroep houdt nauw contact met de KAG en de voorstellen worden voorgelegd aan de stjoergroep Frysk yn it Underwiis. De betrokkenheid van beide Pabo's bij dit proces moet in onze ogen optimaal zijn. De beoordeling van de kwaliteit van de opleiding kan door een provinciale visitatiecommissie ter hand worden genomen.

22	Verbetering van de positie van de bevoegdheid Fries PO in het Friese PO
----	---

Er is de laatste jaren systematisch overleg tussen de bovenschoolse directies van het Friese PO en de beide Pabo's. Het lijkt ons een goede zaak dat deze thematiek ook in dat overleg wordt ingebracht met als doel te komen tot heldere afspraken over it Foech Frysk als functie-eis en de ruimte voor de Friese taal binnen stages van Pabo-studenten.

De Provincie zal dit proces stimuleren en ondersteunen door met de Pabo's en het onderwijsveld een convenant af te sluiten. De coördinatie van het proces kan het beste in handen blijven van de Pabo's, waarbij men een beroep kan doen op de KAG Frysk yn it PU.

23	Realisatie van accreditatie en examinering van de bevoegdheid Fries PO
----	--

Dit onderwerp is reeds in een bestuurlijk overleg met de Pabo's aan de orde geweest. Provincie en hogescholen zullen gezamenlijk zoeken naar de meest optimale oplossingen. De kwestie van de accreditatie vergt onzes inziens in ieder geval overleg met het Nederlands Vlaamse Accreditatie Orgaan (NVAO) en de minister van OCW.

KOSTEN

DOEL	ACTIVITEIT	KOSTEN 2007 - 2011
20	<i>Vanzelfsprekende positie Friese taal en cultuur binnen de gehele Pabo</i>	

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

21	<i>Verbetering van de kwaliteit van de opleiding tot it Foech Frysk</i>	Doeluitkering aan de Pabo's tijdelijk verhogen met € 52.000,-- in totaal per jaar.
22	<i>Verbetering van de positie van it Foech Frysk in het Friese PO</i>	
23	<i>Realisatie van accreditatie en examinering van it Foech Frysk</i>	

Concept Underwiisnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

4. DE KWALITEIT VAN HET FRIESE BASISONDERWIJS

4.1 DOELEN

In hoofdstuk 1 hebben we t.a.v. de kwaliteit van het Friese basisonderwijs de volgende **hoofddoelstelling** geformuleerd.

In 2015 behoort de onderwijskundige kwaliteit van de Friese basisscholen tot de top drie van ons land, waardoor de Friese jongeren goed voorbereid zijn op de zich snel ontwikkelende kenniseconomie.

Op basis van deze ervaringen kunnen wij het hoofddoel in de volgende subdoelen uiteen laten vallen:

24. *D: De Friese basisscholen die op basis van de onderwijskundige kwaliteit en de leerprestaties als zwak worden beoordeeld (stand 1 mei 2006), hebben in 2011 en duidelijke prestatiegerichte cultuur.*

a. De Provincie beoordeelt in overleg met de bovenschoolse directie en de onderwijsinspectie de projectplannen van de betreffende scholen en stelt op basis van deze beoordeling middelen voor de uitvoering van het verbeterproject ter beschikking.

25. *D: Alle Friese basisscholen hebben in 2015 een eigen beleid m.b.t. het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden en stemmen hun dagelijkse onderwijspraktijk daar ook consequent op af.*

a. De Provincie biedt de scholen informatie aan in de vorm van goede voorbeelden en zorgt voor adequate begeleiding, zodat scholen in staat zijn dat beleid zelf te ontwikkelen.

4.2 ARGUMENTATIE / TOELICHTING

In onze visie is een goede onderwijskwaliteit een belangrijke voorwaarde om de prestaties van leerlingen maximaal in overeenstemming te brengen met hun capaciteiten. Bovendien kan onderwijs ook een rol spelen in de wijze waarop ouders hun kinderen opvoeden en in hun ontwikkeling stimuleren.

Dat betekent dat de betreffende scholen in dit kader de communicatie en de samenwerking met de ouders optimaal zullen moeten ontwikkelen. Op deze wijze worden scholen en ouders partners in het streven naar het gemeenschappelijke doel (goed onderwijs) en kunnen de scholen hun horizontale verantwoordelijkheid beter vorm geven.

Een goede onderwijskwaliteit is een voorwaarde voor het verhogen van het opleidingsniveau van de regionale bevolking en dus ook een voorwaarde voor het adequaat participeren van die bevolking in de kenniseconomie.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

In de relatie tussen de onderwijskwaliteit en het bestrijden van onderwijsachterstand zijn in het landelijke beleid twee beleidslijnen te onderscheiden. In de eerste plaats is er de zogenaamde 'gewichtenregeling': scholen met relatief veel leerlingen van laagopgeleide ouders krijgen een extra gewicht. Als een school met dat extra gewicht over een drempel komt, dan komt de betreffende school in aanmerking voor extra formatie. De Noordelijke provincies, Zeeland en de gemeenten hebben zich de laatste jaren sterk gemaakt voor een gewichtenregeling die gunstiger uitvalt voor de autochtone achterstandsl leerlingen.

Op dit moment is die regeling ongunstig, onder andere doordat er een relatief hoge drempel van 9% wordt gehanteerd, terwijl de doelgroep verspreid over een groot aantal scholen te vinden is.

De minister heeft al aangegeven deze drempel met ingang van het volgende cursusjaar te willen verlagen tot 6,4%. Door een succesvolle lobby van met name de Noordelijke provincies is er een motie aangenomen die de minister verzoekt om met ingang van 2007 de drempel verder te verlagen naar bij voorkeur 3%. Deze verlaging van de drempel van 9% naar 3% levert het Friese primaire onderwijs in totaal 100 extra formatieplaatsen op. Het is de vraag of deze uitbreiding van de formatie voldoende is om de geconstateerde achterstand weg te werken.

In de tweede plaats gaat het om de kwaliteit van het basisonderwijs in relatie tot de problematiek van onderwijsachterstanden, waarbij het op systematische wijze nagaan wat de ontwikkelingen zijn op het terrein van de leerprestaties waardevolle feedback voor de scholen kan opleveren.

Uit het onderzoek naar de onderwijsachterstanden in het Friese basisonderwijs komt naar voren dat er bij leerlingen in groep 4 geen sprake is van achterstanden, terwijl dat bij de leerlingen in groep 7 en 8 wel het geval is. Als we kijken naar het leesproces dan lijkt dat in de onderbouw redelijk te gaan, terwijl er langzamerhand duidelijke aanwijzingen zijn dat de prestaties op begrijpend lezen in de bovenbouw niet best zijn. Zo constateert Van Ruijven in haar onderzoek dat de autochtone achterstandsl leerlingen in Fryslân op het terrein van Nederlandse taal een achterstand van 6 maanden en voor rekenen een achterstand van 4 maanden op het landelijke gemiddelde hebben.

Van Ruijven constateert terecht dat het voor scholen, schoolbesturen en overheden belangrijk is om jaar in jaar uit te kunnen beschikken over een overzicht van relevante gegevens van het basisonderwijs, waaronder gegevens over leerprestaties. De gegevens van een dergelijke onderwijsmonitor geven aan hoe het is gesteld met de kwaliteit van het onderwijs, maar geven tevens aan op welke aspecten van het onderwijs verbeteringen zouden moeten worden gerealiseerd. Uit ervaringen met het OKP blijkt dat de gegevens van de Onderwijsinspectie, die verzameld worden in het kader van de kwaliteitsonderzoeken op scholen, goed als een prestatiemeter kunnen functioneren. Dit thema is in hoofdstuk 6 uitgewerkt, omdat de monitor ook gegevens opleveren om de effecten van het beleid van scholen en de Provincie in kaart te brengen.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

Uit de ervaringen met het Onderwijskansenplan (OKP) blijkt dat een systematische inzet op de professionaliteit van de locatiedirecteuren, de teams en de individuele leraren leidt tot een meer prestatiegerichte cultuur binnen de scholen. Dit leidt op redelijk korte termijn tot een verbetering van de leerprestaties van de betreffende scholen. Dat betekent dat schoolteams goed moeten worden geïnformeerd over de hun taak in het perspectief van de kenniseconomie. Leraren die goed op de hoogte zijn van deze ontwikkelingen, kunnen ook een bijdrage leveren aan het verhogen van het ambitieniveau van ouders en leerlingen. Wij willen deze aangepaste voortzetting van het OKP project voorlopig de werktitel het Fries Onderwijskansenplan (FOKP) meegeven. Het is de kunst om de ervaringen van scholen die intensief met een dergelijke aanpak werken door te geven aan de overige scholen.

Het selecteren van de specifieke groep scholen zal in nader overleg met de bovenschoolse directies en de onderwijsinspectie moeten plaatsvinden. Daarbij zal de volgende informatie een rol spelen:

- het percentage gewogen leerlingen;
- de omvang van de gewichteninformatie;
- het kwaliteitsoordeel van de onderwijsinspectie;

Van relatief autonome scholen wordt verwacht dat zij zelf kwaliteitsbeleid formuleren en er consequent naar handelen. De kracht van het OKP is dat scholen juist op dit vlak zeer systematisch worden gestimuleerd en begeleid.

Wij vinden het van belang dat bij de organisatie het kwaliteitsverbeteringsproject (FOKP) het schoolbestuurlijk niveau (clusters van scholen met een bovenschoolse directeur en een schoolbestuur) als eenheid van organisatie wordt genomen. Op deze wijze kunnen met name de bovenschoolse directies de aansturing van het FOKP binnen het eigen cluster sturen en de verspreiding van kennis, praktijkvoorbeelden, producten etc. over alle scholen in het cluster ter hand nemen. De geselecteerde scholen stellen een verbeterplan op maat op en krijgen derhalve ook een budget op maat. Op deze wijze kunnen de bovenschoolse directies en de locatiedirecties de activiteiten in het kader van het FOKP afstemmen op c.q. integreren met activiteiten die zij zelf opzetten in het kader van het landelijke onderwijsachterstandenbeleid. Binnen het FOKP willen wij de provinciale middelen graag zoveel mogelijk inzetten ten behoeve van de professionalisering van de leraren.

4.3 AANPAK

24	<i>Een betere prestatiegerichte cultuur realiseren bij een specifieke groep scholen</i>
----	---

Dit kan op basis van het aantal gewogen leerlingen (teldatum 1-10-2005), de omvang van de gewichteninformatie en de waardering van de onderwijskundige kwaliteit door de onderwijsinspectie. Het is eveneens van groot belang dat er door deskundige begeleiders intakegesprekken plaatsvinden over de stand van zaken op

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

de betreffende scholen. Uit het OKP is duidelijk geworden dat het zeer waardevol is om de beginsituatie van de scholen in kaart te brengen op de essentiële dimensies van een goede onderwijskwaliteit.

In tegenstelling tot het OKP zullen de bovenschoolse directies als projectleider binnen het eigen scholencluster bij het project FOKP worden betrokken.

Er zal ook moeten worden gezien welke scholen uit het OKP nog enige tijd in het kader van dit project (Kwaliteitsverbetering Primair Onderwijs Fryslân = FOKP) zullen worden begeleid. Bovendien moet er een goede methode worden gevonden om de opbrengsten van de scholen die in het project als “kernscholen” meedraaien (in aangepaste vorm) op een groep “volgelingen” toe te passen. Voor een goede organisatie van dit project is de medewerking van de bovenschoolse directies en de schoolteams uiteraard cruciaal. Ook in dit opzicht zijn de scholenclusters (en combinaties daarvan) een geschikte organisatie-eenheid.

Wij willen hier opmerken dat de scholen die gaan deelnemen aan het FOKP zo veel mogelijk tijd moeten krijgen voor het formuleren en uitvoeren van hun eigen ontwikkelingsplan. Activiteiten op het terrein van aansturing en evaluatie moeten qua administratieve last voor de scholen zo laag mogelijk gehouden worden. In het ontwikkelingsplan geven de scholen tevens aan hoe zij de gewichteninformatie inzetten.

Wat de inhoudelijke en de onderwijskundige aanpak van de scholen betreft stellen wij voor de implementatiestrategie van het project Onderwijskansen Fryslân (OKP) te continueren. Scholen worden gestimuleerd en begeleid om zelf hun eigen beleid op het terrein van de onderwijskwaliteit te formuleren, in de praktijk te brengen, de resultaten daarvan bij te houden, die resultaten te analyseren en op basis daarvan het beleid bij te stellen, c.q. andere thema's van het schoolontwikkelingsplan meer prioriteit te geven. De enige wijziging die wij met nadruk voorstellen is dat de bovenschoolse directies in dit proces een belangrijke rol gaan spelen. Zij kunnen o.a. zorgen voor de verspreiding van ervaringen met dit project binnen de eigen clusters van scholen.

Er ligt hier op het terrein van coördinatie en uitvoering een belangrijke taak bij de scholen zelf (teams, locatieleiders en bovenschoolse directies) in samenwerking van de instanties die de scholen daarin begeleiden. Voor de regie van het proces stellen we voor te werken met een ambtelijke werkgroep met vertegenwoordigers van de bovenschoolse directie, gemeenten, provincie en de instelling(en) die de begeleiding van de scholen verzorgt (verzorgen) en een stuurgroep met vertegenwoordigers van schoolbesturen, gemeenten en provincie. Vanuit de ambtelijke werkgroep zou een centrale projectleider zich vooral kunnen concentreren op het bezoeken van scholen, bovenschoolse directeuren. De projectleider kan de stand van zaken in op de deelnemende scholen in kaart brengen, nadere informatie verstrekken en meedenken bij het oplossen van problemen in de uitvoering van de verbeterplannen.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

25	<i>Alle Friese basisscholen voeren hun eigen beleid t.a.v. het bestrijden van onderwijsachterstanden</i>
----	--

Deze doelstelling heeft zowel betrekking op de kernscholen als op de zogenaamde volgscholen. Het gaat bij deze doelstelling vooral om activiteiten die tot doel hebben ook de volgscholen te begeleiden en te stimuleren om dit beleid op de betreffende scholen mede helpen vorm te geven. Wij zien op dit terrein een belangrijke rol weggelegd voor de bovenschoolse directeurs in samenwerking met de locatiedirecteurs. Uiteraard zullen begeleiding door externe instellingen en het organiseren van studiedagen in dit kader van belang zijn. Wij willen het onderwijskundige beleidskader van OKP, met eventueel gewenste aanpassingen, voor het FOKP inzetten.

De ambtelijke werkgroep en de stuurgroep worden systematisch op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen bij de deelnemende scholen.

4.4 KOSTEN

Wij stellen voor de doelen 24 en 25 een gecombineerd budget beschikbaar dat in 2007 € 500.000,-- omvat en daarna is er per jaar € 810.000,-- beschikbaar.

DOEL	ACTIVITEIT	KOSTEN 2007 - 2001
24 25	Een specifieke groep scholen begeleiden tot een betere prestatiegerichte cultuur Alle Friese basisscholen voeren hun eigen beleid t.a.v. het bestrijden van onderwijsachterstanden	2007: € 500.000,-- 2008: € 810.000,-- 2009: € 810.000,-- 2010: € 810.000,--

Concept Underwiisnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

5. ONDERWIJS EN ZORG: ONDERWIJSZORGARRANGEMENTEN EN DE BREDE SCHOOL

In het kader van het kwaliteitsbeleid van het onderwijs hebben we tot nu toe het taalbeleid en de onderwijskundige kwaliteit van basisscholen aan de orde gesteld. In dit hoofdstuk komt het derde deel van dit beleid, leerlingenzorg aan de orde.

5.1 DOELEN

In het kader van dit beleidsveld streven wij het volgende **hoofddoel** na.

In 2015 behoort de zorg om leerlingen in en om de Friese scholen voor basisonderwijs tot de beste en meest effectieve combinaties van onderwijs en zorg in ons land.

Dit hoofddoel hebben wij in de onderstaande drie beleidsdoelen geconcretiseerd.

26. *D: In 2015 biedt het Friese basisonderwijs voor tenminste 90% van zijn leerlingen onderwijs en zorg op maat d.m.v. onderwijszorgarrangementen.*
a. GR: In 2010 zijn de randvoorwaarden in het landelijke beleidskader op dit terrein zodanig dat het primair onderwijs in redelijke mate in staat is het beleid m.b.t. onderwijszorgarrangementen uit te voeren.
27. *D: Binnen iedere Friese gemeente zijn er in 2015 een of meer brede scholen gerealiseerd, gebaseerd op een gemeenschappelijke visie op het realiseren van een optimale ontwikkeling van de leerlingen, bij de deelnemende ketenpartners.*
a. GR: In 2010 en 2015 is er bij brede scholen die mede door subsidie van de Provincie zijn opgezet in ieder geval sprake van een gezamenlijke visie op de optimale ontwikkeling van kinderen.
28. *GR: In 2008 is er voor alle basisscholen in Fryslân een systeem voor digitale zorgdossiers beschikbaar.*

5.2 ARGUMENTATIE / TOELICHTING

Op het niveau van de provincie staan de instellingen op het terrein van onderwijs, jeugdzorg, leerplicht, politie, justitie etc. voor de opgave om gezamenlijke onderwijszorgarrangementen te ontwikkelen, waardoor er in principe voor alle leerlingen een gepast aanbod kan worden gedaan en er geen leerlingen, verstoken van zorg en onderwijs, thuis zitten. In de notitie "Vernieuwing van de zorgstructuren in het funderend onderwijs" kondigt de minister aan dat voor alle scholen een zorgplicht te zullen invoeren.

Dit betekent dat de onderwijsinstellingen en hun ketenpartners in de provincie Fryslân gezamenlijk vorm willen geven aan een goed werkend en kwalitatief hoogwaardig systeem van onderwijs en zorg, waardoor tegemoet kan worden gekomen aan de speciale behoeften van zo veel mogelijk leerlingen en hun ouders.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

De scholen zijn primair verantwoordelijk voor de uitvoering van dit beleid. De Provincie wil zich inspannen voor gunstige randvoorwaarden voor het primair onderwijs in het Noorden.

Op het gemeentelijke niveau kan het realiseren van een goed systeem van leerlingen­zorg aanleiding zijn om binnen een gemeente te komen tot de opzet van een of meer **brede scholen**. De concrete aanleiding tot het opzetten van een brede school zijn uiteraard verschillend. Idealiter zou de aanleiding moeten zijn dat partijen elkaar vinden in het voornemen om zich gezamenlijk in te spannen voor de optimale ontwikkeling van de leerlingen. Het komt nogal eens voor dat de bouw van een nieuwe school de directe aanleiding is. Daarnaast is het lang niet altijd even gemakkelijk om alle meest relevante partijen in de ontwikkeling mee te krijgen. Als de brede school eenmaal functioneert, dan blijft een adequate kwaliteitsbewaking en een goed beheer van de faciliteiten van het gebouw van groot belang.

In overleg met de gemeenten willen wij komen tot het tijdelijk stimuleren van het proces van voorbereiding en realisatie van de samenwerking in het licht van een optimale ontwikkeling van alle leerlingen.

Bij het realiseren van brede scholen is het van belang gebruik te maken van ervaringen van reeds functionerende scholen en van ervaringen van gemeenten die al de nodige expertise op dit vlak hebben opgebouwd, zoals bijvoorbeeld de gemeente Leeuwarden. Wellicht is het een goede zaak om hieraan in het kader van de samenwerking met de VFG structurele aandacht te besteden. In dat kader kan dan ook gedacht worden aan andere instellingen met expertise op dit terrein (het ISM, CMO Partoer, Sardes etc.)

In het onderwijs staat deze benadering bekend onder de term "brede school". De brede school benadering kent volgens prof. dr. Wim Meijnen drie pijlers:

- De economische pijler: een deel van de ouders verwachten van de school dat de leerlingen van ± 7.30 tot ± 18.30 uur worden opgevangen.
- De gedachte van de "community-school": de brede school speelt in deze benadering een belangrijke rol m.b.t. de sociale cohesie in de omringende buurt.
- De bestrijding van onderwijsachterstanden: het bestrijden van onderwijsachterstanden vraagt voor de doelgroep meer onderwijstijd en dat is met kwalitatief hoogwaardige voor- tussen- en naschoolse opvang te realiseren.

In het kader van deze onderwijsnota hanteren wij de volgende wat beperkte definitie van een brede school.

Een brede school is een school voor primair onderwijs die zich in ieder geval kenmerkt doordat:

- a. de school samen met zijn ketenpartners op basis van een gezamenlijke en breed gedragen visie op de optimale ontwikkeling van de leerlingen, die zich manifesteert in prestaties die men – op basis van de capaciteiten van de leerlingen – mag verwachten;
- b. de school integraal met de ketenpartners samenwerkt om deze optimale ontwikkeling van de leerlingen te realiseren;
- c. de school en de ketenpartners gezamenlijk een sluitend zorgsysteem realiseren.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

Een deel van de leerlingen in het basisonderwijs heeft (zeer) speciale zorg nodig. Die zorg is erop gericht allerlei beperkingen m.b.t. het onderwijsleerproces bij deze leerlingen weg te halen of te reduceren, waardoor ze optimaal van het onderwijs kunnen profiteren. De bovenschoolse directies willen een systeem van digitale zorgdossiers voor deze leerlingen toegankelijk maken voor alle scholen in Fryslân. Het systeem is via internet beschikbaar en zal worden ondergebracht bij de server van de zorgmonitor/verwijsindex van de gemeente Leeuwarden. In de zorgmonitor/verwijsindex kan worden opgeslagen welke specifieke vormen van ondersteuning en hulp zorg- en risicoleerlingen krijgen of gekregen hebben. Voor het proces van de provinciebrede uitrol van het digitale zorgdossier vraagt men een eenmalige bijdrage van € 50.000,-- aan de Provincie.

5.3 AANPAK

26	<i>Zorg op maat door Onderwijszorgarrangementen</i>
----	---

De Provincie brengt de partners bij elkaar in een werkgroep met als doel te komen tot een gezamenlijk gedragen visie op de verdere uitbouw van functies op het terrein van onderwijs en zorg ten behoeve van een optimale ontwikkeling van leerlingen in onze Provincie. In deze werkgroep zijn met name onderwijs- en zorginstellingen vertegenwoordigd.

De Provincie rapporteert over de ontwikkelingen en knelpunten binnen dit project aan PS, de vakministers en de Tweede Kamer, met als doel de ontwikkelingen en mogelijkheden binnen Fryslân optimaal te laten corresponderen met het landelijke beleidskader en de voor deze vernieuwing beschikbare middelen.

Wij vinden dat er op het terrein van de uitvoering een duidelijke taak ligt voor de samenwerkingsverbanden en bovenschoolse directies in het onderwijs. De provincies Fryslân, Groningen en Drenthe zullen de regierol m.b.t. de communicatie met de landelijke politiek op zich nemen.

27	<i>Brede scholen op basis van een gemeenschappelijke visie op de optimale ontwikkeling van leerlingen</i>
----	---

De Provincie stelt jaarlijks een budget beschikbaar voor het subsidiëren van de kosten van een coördinator brede school. De Friese gemeenten kunnen t.b.v. een door de gemeente (of gemeenten) aan te stellen "brede school coördinator" aanvragen indienen. De Provincie informeert de gemeenten en het onderwijsveld over deze mogelijkheid.

De Provincie is bereid dit proces te stimuleren onder voorwaarde dat de schooldirecties en gemeenten zorg dragen voor de lokale coördinatie, aansturing en rapportage.

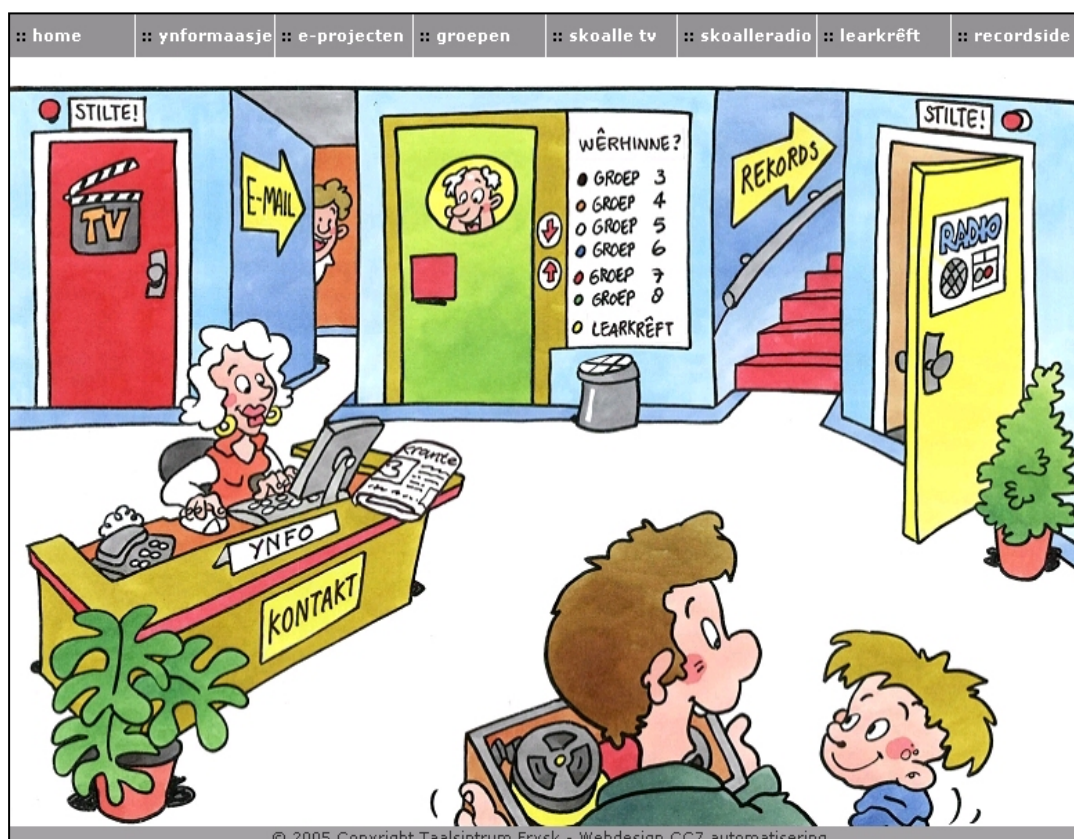
Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

28	<i>Uitrol van het systeem van een provinciaal digitaal zorgdossier</i>
----	--

Een deel van de leerlingen in het basisonderwijs heeft speciale zorg nodig. Die zorg is erop gericht allerlei beperkingen m.b.t. het onderwijsleerproces bij deze leerlingen weg te halen of te reduceren, waardoor ze optimaal van het onderwijs kunnen profiteren. De bovenschoolse directies willen een systeem van digitale zorgdossiers voor deze leerlingen toegankelijk maken voor alle scholen in Fryslân. Het systeem is via internet beschikbaar en zal worden ondergebracht bij de server van de zorgmonitor/verwijsindex van de gemeente Leeuwarden. Wij vinden dit in het kader van zorg in en om de school een waardevolle ontwikkeling en zijn dan ook bereid dit proces met een eenmalige subsidie mogelijk te maken. Wij vertrouwen er op dat de bovenschoolse directies zorg dragen voor de coördinatie en aansturing van dit proces.

5.4 KOSTEN

DOEL	ACTIVITEIT	KOSTEN 2007 - 2001
26	<i>Zorg op maat door Onderwijszorgarrangementen</i>	Geen extra kosten
27	<i>De ontwikkeling van brede scholen stimuleren</i>	€ 400.000,-- per jaar
28	<i>Uitrol van het systeem van een provinciaal digitaal zorgdossier</i>	In 2007: € 50.000,--

Concept Underwiisnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

6. ONDERWIJSMONITOR EN ONDERZOEK

6.1 DOELEN

Het **hoofddoel** van dit thema is in onze optiek is een tweeledige

- *In 2009 is er een provinciaal dekkend onderdeel onderwijs binnen de landelijke jeugdmonitor gerealiseerd.*
 - *Vanaf begin 2007 zijn de gegevens van de Onderwijsinspectie over de kwaliteit van Fries basisscholen beschikbaar voor de monitoring van Friese project voor kwaliteitsverbetering.*
volgende vier subdoelen.
29. *GR: In 2009 is er een provinciaal dekkend onderdeel onderwijs binnen de landelijke jeugdmonitor gerealiseerd.*
30. *D: Vanaf begin 2007 zijn de gegevens van de Onderwijsinspectie over de kwaliteit van Fries basisscholen beschikbaar voor de monitoring van Friese project voor kwaliteitsverbetering.*
a. GR: De Provincie verzoekt de onderwijsinspectie om de gewenste gegevens te leveren
31. *D: Vanaf 2008 verschijnt er om de twee jaar een systematisch overzicht van de prestaties van de Friese leerlingen in vergelijking met het landelijke gemiddelde en de gemiddelden van de overige provincies.*
a. GR: De Provincie verzoekt de onderwijsinspectie de gewenste gegevens te leveren en verzorgt het overzicht.
32. *D: In 2015 hanteren alle Friese Kindercentra op adequate wijze een 'Kind Volgsysteem'.*
a. GR: De Provincie voert regelmatig overleg met de Friese gemeenten om het belang van dit doel te bepleiten.

Het gaat hier om monitoring van leerling-prestaties waardoor scholen in staat zijn hun prestaties te vergelijken met gemeentelijke, regionale en het landelijke gemiddelde. Op basis van deze vergelijking kunnen scholen nagaan of zij met hun leerlingen maximale leerprestaties behalen. Op basis van de conclusie van deze analyse kunnen zij hun kwaliteitsbeleid gericht inzetten op de relatief zwakke onderdelen van het "prestatieprofiel" van de school. Het is een uiterst nuttig middel om de prestatiegerichte cultuur te introduceren. Op basis van de gegevens in de monitor kan er eventueel nader onderzoek worden uitgevoerd. Meestal gaat het dan om het beantwoorden van een of meer voor beleid en praktijk relevante vragen. In het monitoren van de scholen is het tevens van belang over een aantal gegevens m.b.t. de onderwijskundige kwaliteit van de scholen te beschikken. Het gaat dus om informatie over de leerprestaties en de onderwijskundige kwaliteit van de school. Voor een adequate monitoring van projecten op het terrein van de kwaliteit van scholen zijn gegevens van beide dimensies noodzakelijk.

Het specifiek monitoren en evalueren van het provinciale onderwijsbeleid komt in het volgende hoofdstuk aan de orde. Uiteraard kunnen er ook onderzoeksvragen worden

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

opgeworpen die niet met het materiaal uit de onderwijsmonitor kunnen worden beantwoord.

Het is nu de vraag op welke wijze deze informatie kan worden verzameld, zonder daarbij de scholen met al te veel extra administratieve lasten op te zadelen. Om dit te voorkomen is het zinvol om eens te kijken op welke wijze scholen nu al informatie leveren c.q. moeten leveren in het kader van kwaliteitscontrole, want daar kunnen we wellicht gebruik van maken.

In dit kader zijn twee systemen van informatieverzameling van belang.

- A. In de eerste plaats zijn scholen verplicht informatie over de onderwijskundige kwaliteit en de prestaties van leerlingen te leveren aan de Onderwijsinspectie. De onderwijsinspectie heeft deze informatie nodig om periodiek de kwaliteit van scholen te kunnen vaststellen. Bij scholen van goede kwaliteit is de frequentie van het kwaliteitsonderzoek relatief extensief (1 keer per jaar of nog minder frequent). Bij zwakke scholen wordt de frequentie van het kwaliteitsonderzoek opgevoerd. Deze scholen staan dan onder intensief toezicht. Uit een nadere analyse van het beoordelingskader blijkt dat de inspectiegegevens goed bruikbaar zijn voor de monitoring van verbeterprojecten.
- B. In het kader van Operatie Jong heeft het Rijk de provincies gevraagd om mee te werken aan de totstandkoming van een landelijke Jeugdmonitor. Binnen die jeugdmonitor is ook een onderdeel dat betrekking heeft op het onderwijs. Je zou dat een onderwijsmonitor als onderdeel van de jeugdmonitor kunnen noemen. In het onderdeel onderwijs van de monitor, zitten dan met name administratieve gegevens over de leerling, informatie over zijn/haar achtergrond en gegevens m.b.t. de onderwijsloopbaan van de betreffende leerling. Specifieke prestatiegegevens (scores op toetsen e.d.) worden niet opgenomen. Toch bevat dit onderdeel ook wel gegevens die voor het monitoren van de onderwijsloopbaan van leerlingen zonder meer interessant zijn, ook vanuit een beleidsmatige optiek. Doordat de jeugdmonitor op een breed terrein (gezondheid, zorg, onderwijs etc) gegevens bevat en vanaf de geboorte wordt gevuld met informatie, is het vooral een goed instrument op de ontwikkeling van jongeren te monitoren.

De Provincie wil beide ontwikkelingen ondersteunen. Beide bronnen van informatie zijn van belang, maar in het kader van deze nota is de functionaliteit van de gegevens van de Onderwijsinspectie groter dan die uit de jeugdmonitor. Wij willen in het kader van dit beleid m.b.t. monitoring de gemeenten uitnodigen om in de Voorschoolse Educatie (VE) te investeren in de implementatie van een zogenaamd "Kind Volg Systeem".

6.2 ARGUMENTATIE / TOELICHTING

Van Ruijven constateert terecht in haar onderzoek dat het voor scholen, schoolbesturen en overheden belangrijk is om jaar in jaar uit te kunnen beschikken over een overzicht van relevante gegevens ten aanzien van leerprestaties. De gegevens van een dergelijke onderwijsmonitor geven aan hoe het gesteld is met de

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

kwaliteit van het onderwijs en ten aanzien van welke aspecten van het onderwijs verbeteringen zouden moeten worden gerealiseerd.

In opdracht van de Provincie Fryslân werkt CMO Partoer momenteel al hard aan het opzetten van een Provinciale jeugmonitor als uitwerking van de landelijke jeugdmonitor.

De Onderwijsinspectie heeft in het kader van de Wet op het Onderwijstoezicht (WOT) een dienstverlenende functie naar schoolbesturen, ouders en overheden. Dit doet zij o.a. door de gegevens van Periodiek Kwaliteitsonderzoek (PKO) op internet beschikbaar te stellen. Desgevraagd kan de inspectie ook aan overheden gegevens verstrekken.

Er zijn momenteel al bepaalde 'kindvolgsystemen', die gekoppeld zijn aan de "ontwikkelingsprogramma's". Deze systemen blijken te ingewikkeld te zijn voor de leidsters en dus worden ze niet op grote schaal gebruikt. Het zal ook nodig zijn leidsters de mogelijkheid te bieden zich nader te professionaliseren in het optimaal gebruiken van ontwikkelingsprogramma's en het goed hanteren van een "kindvolgsysteem". In samenwerking met Groningen en Drenthe wordt bekeken of er op dit terrein in het kader van de Noordelijke Onderwijsagenda mogelijk een grootschalig project in het kader van het nieuwe ESF-programma kan worden opgestart.

6.3 AANPAK

29	<i>In 2009 is er een provinciaal dekkende onderdeel onderwijs binnen de landelijke jeugdmonitor gerealiseerd</i>
----	--

De Provincie heeft hiertoe een opdracht aan CMO Partoer verstrekt. Het gaat om administratieve en schoolloopbaangegevens m.b.t. het PO, VO, MBO, voortijdig schoolverlaten e.d. Er is een werkgroep binnen het VFG overleg gevormd. De werkgroep kan putten uit concrete ervaringen die CMO Groningen op dit terrein al heeft opgedaan.

30	<i>Gegevens van de Onderwijsinspectie over de kwaliteit van Fries basisscholen beschikbaar voor monitoring</i>
----	--

Dit is op ambtelijk niveau al door de Onderwijsinspectie toegezegd. In bilateraal overleg met de inspectie zal hier een nadere uitwerking aan worden gegeven.

31	<i>Prestaties van het Friese basisonderwijs eens per twee jaar in kaart brengen</i>
----	---

In het onderzoek naar onderwijsachterstanden in het Friese onderwijs formuleert de onderzoeker het advies om regelmatig de leerling-resultaten van het onderwijs in

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

Fryslân in kaart te brengen en te vergelijken met de prestaties op landelijk niveau en op het niveau van referentieregio's.

Dit onderzoek kan op basis van de gegevens van de onderwijsinspectie op een adequate wijze worden uitgevoerd. Wij zullen in overleg met betrokken partijen nog nagaan op welke wijze dit overzicht in een frequentie van een keer per twee jaar zal worden uitgevoerd.

De Provincie wil dit proces gezamenlijk met de Onderwijsinspectie en de bovenschoolse directies coördineren en aansturen.

32	<i>Kindercentra gebruiken een kindvolgsysteem</i>
----	---

Hiervoor zal een speciale werkgroep worden gevormd die eventueel zal worden ondersteund door CMO Partoer. Op basis van de gegevens van de recente nulmeting peuterspeelzaalwerk zal worden gezien of een dergelijke ontwikkeling kan rekenen op voldoende draagvlak en zo ja, hoe een en ander in gang kan worden gezet. Wij gaan er vanuit dat de gemeenten (VFG) deze activiteit zal coördineren en aansturen.

6.4 KOSTEN

DOEL	ACTIVITEIT	KOSTEN 2007 - 2010
29	<i>In 2009 is er een provinciaal dekkend onderdeel onderwijs binnen de landelijke jeugdmonitor gerealiseerd</i>	Eenmalig € 100.000,--
30	<i>Gegevens van de Onderwijsinspectie over de kwaliteit van Friese basisscholen beschikbaar voor monitoring</i>	
31	<i>Prestaties van het Friese basisonderwijs eens per twee jaar in kaart brengen</i>	€ 50.000,-- per twee jaar
32	<i>Kindercentra gebruiken een kindvolgsysteem</i>	Mogelijke investering door de gemeenten

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

7. EVALUATIE VAN HET BELEID

7.1 DOELEN

- 33 *GR: In 2011 zijn de resultaten van een evaluatieonderzoek bekend waarin is nagaan in hoeverre de twee doelen m.b.t. de kwaliteit van het basisonderwijs zijn gerealiseerd*
- 34 (31) *D: Vanaf 2008 verschijnt er om de twee jaar een systematisch overzicht van de prestaties van de Friese leerlingen in vergelijking met het landelijke gemiddelde en de gemiddelden van de overige provincies.*
a.GR: De Provincie verzoekt de onderwijsinspectie te gewenste gegevens te leveren en verzorgt het overzicht.
- 35 *GR: Vanaf 2008 worden de effecten van het project "Friestalige en tweetalige Kindercentra" op de ontwikkeling van de Friese en de Nederlandse taal bij jonge kinderen eens in de twee jaar onderzocht.*
- 36 **GR:** *Vanaf 2009 worden de effecten van het Provinciale taalbeleid op het niveau van het integrale taalbeleid op de scholen en de prestaties van de leerlingen op het terrein van de beheersing van de Nederlandse, Friese en Engelse taal om de drie jaar onderzocht.*

7.2 ARGUMENTATIE / TOELICHTING

De Fryske Akademy heeft in het kader van OKP reeds ervaring opgedaan in het uitvoeren van specifiek evaluatieonderzoeken op dit terrein.

De eerste drie doelen leveren met name ook gegevens op voor het onderwijsveld. Scholen en kindercentra kunnen aan de hand van de resultaten nagaan of hun inspanningen tot betere resultaten leiden.

De uitkomsten van de onderzoeken, met name de onderzoeken die samenhangen met de doelen 36 en 37, zullen tevens worden gebruikt om het Provinciaal beleid en de daaruit voortvloeiende acties te evalueren en eventueel bij te stellen.

7.3 AANPAK

33	Uitvoeren van een evaluatieonderzoek kwaliteitsbeleid basisscholen
----	--

Wij achten het van belang om, aansluitend op de ondervindingen van het OKP, na te gaan welke kwaliteitsverbeteringen op de scholen hebben plaatsgevonden en wat de relatie van die veranderingen is met de prestaties van de leerlingen. Wij vinden het wel van belang dat er nog eens kritisch wordt gekeken naar de methode van onderzoek. Daarbij is het in onze ogen van belang dat er op een betrouwbare en in aansluiting op de onderwijspraktijk valide wijze informatie wordt verzameld van de essentiële kenmerken van het gehanteerde kader voor onderwijskwaliteit. Bovendien moet de belasting voor de leraren en locatiedirecteuren zo laag mogelijk zijn. Dit onderzoek is met name gericht op het prestatiegerichte beleid van de Fries

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

basisscholen. In dit kader is het van het grootste belang als het onderzoek gebaseerd kan worden op de gegevens die de onderwijsinspectie van de betreffende scholen heeft verzameld.

De rapportage aan GS en PS moet aansluiten bij het bovenvermelde. Het is vanzelfsprekend dat GS en PS de beschikking krijgen over de resultaten van het evaluatieonderzoek. Daarnaast kunnen schoolbezoeken vanuit het College en de Staten een goed beeld geven van de processen en de resultaten bij de deelnemende scholen.

De Provincie treedt op als opdrachtgever. Vanuit de betrokken instellingen wordt een klankbordgroep gevormd.

34 (31)	Tweejaarlijks overzicht van leerling-prestaties in het Friese basisonderwijs
------------	--

Op basis van dit onderzoek kunnen er gegevens worden geleverd per school, per schoolbestuur, per gemeente, per regio, maar er kan ook een totaaloverzicht van de provincie Fryslân worden samengesteld.

Dit onderzoek kan op basis van de gegevens van de onderwijsinspectie op een adequate wijze worden uitgevoerd. Wij zullen in overleg met betrokken partijen nog nagaan op welke wijze dit overzicht in een frequentie van een keer per twee jaar zal worden uitgevoerd.

De Provincie wil dit proces gezamenlijk met de Onderwijsinspectie en de bovenschoolse directies coördineren en aansturen.

35	Onderzoek naar taalontwikkeling Fries en Nederlands bij jonge kinderen
----	--

In een evaluatieonderzoek zal moeten worden aangetoond wat de resultaten van ons beleid zijn m.b.t. de taalverwerving m.b.t. Fries en Nederlands bij de betrokken peuters. Uit dit onderzoek kunnen mogelijk ook aanbevelingen worden gedaan t.a.v. de verdere verbetering van de kwaliteit van de kindercentra. Het onderzoek kan tevens dienst doen als verantwoording naar de minister en de Staten.

De Provincie verstrekt deze opdracht in goed overleg met de VFG en de KAG Frysk VVE. Uit de betrokken instellingen wordt voor dit onderzoek een klankbordgroep samengesteld.

36	Onderzoek naar de effecten van het Provinciale taalbeleid
----	---

Ons beleid is erop gericht de Friese scholen in het PO te stimuleren om een goed integraal taalbeleid te formuleren en uit te voeren. In een onderzoek zal moeten worden nagegaan: hoe dit proces op de scholen verloopt, hoe het integrale taalbeleid op de scholen vorm krijgt en wat de resultaten daarvan bij de leerlingen zijn.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

Wij denken daarbij aan onderzoek waarbij een redelijk aantal scholen betrokken is en dat wordt uitgevoerd in de periode 2008 – 2010. Wij denken aan een onderzoek naar de effecten van concrete acties van het provinciale taalbeleid (Studio F en de Trijetalige Skoalle) op de taalvaardigheid Fries en het leesgedrag Fries bij leerlingen in het PO. De Provincie verstrekt deze opdracht in goed overleg met de KAG Frysk yn it PU. Uit de betrokken instellingen wordt voor dit onderzoek een klankbordgroep samengesteld.

7.4 KOSTEN

DOEL	ACTIVITEIT	KOSTEN 2007 - 2011
33	Uitvoeren van een evaluatieonderzoek kwaliteitsbeleid basisscholen	€ 100.000,--
34	Tweejaarlijks overzicht van leerlingprestaties in het Friese basisonderwijs	€ 100.000,--
35	Onderzoek naar taalontwikkeling Fries en Nederlands bij jonge kinderen	€ 100.000,--
36	Onderzoek naar de effecten van het Provinciale taalbeleid	€ 200.000,--

Concept Underwiisnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

8. BEGROTING

8.1 BEGROTING

In de tabel op de volgende pagina zijn de budgetten per relevante doelstellingen in eenheden van duizend euro weergegeven. De begroting heeft betrekking op de periode 2007 – 2010. De begroting heeft betrekking op de periode tot en met 2010. In de eerste plaats heeft dit te maken met de begrotingssystematiek van de provincie. Daar staat wel tegenover dat een goede implementatie van projecten ter verbetering van de kwaliteit van het onderwijs (inclusief integraal taalbeleid) altijd meerdere jaren vergen. Hier is sprake van een langdurig beleid dat voor geruime tijd een structureel budget vergt. Daarnaast hebben we nadrukkelijk rekening gehouden met het feit dat de derde Bestuursafpraak Friese Taal en Cultuur een looptijd heeft tot en met 2010.

8.2 INZET

De inzet van de Provincie op het terrein van onderwijskwaliteit in het kader van onderwijsachterstanden, onderwijs en zorg en de intensivering van het integrale taalbeleid hebben budgettaire consequenties, maar hebben ook gevolgen voor enkele uitvoerende organisaties zoals It Taalsintrum Frysk; ook daar zal de inzet moeten worden vergroot om de beoogde provinciale resultaten te kunnen boeken. Wij schatten de kosten voor die inzet in op € 194.000,-- per jaar.

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006

8.3 OVERZICHT KOSTEN (per €1.000)

DOEL	OMSCHRIJVING	2007	2008	2009	2010	TOTAAL
1	Informeren over meertalige opvoeding aan jonge ouders	80	90	100	100	370
2	Materialen, programma's en ICT toepassingen voorschoolse periode	160	145	100	100	505
3, 4	Friestalige Kindercentra: toename in aantal en kwaliteitsbewaking	70	85	100	100	355
5	PR en draagvlak PO	30	40	50	50	170
7	Netwerken van taalkoördinatoren PO	50	35	35	35	155
8	Studio F tv programma's aanschafsubsidie intensieve begeleiding van de scholen	50 450 240	180	180	180	1.280
9	Doorontwikkelen van Studio F	30	30	30	30	120
13	Uitbreiding project Trijetalige Skoalle	45	100	100	100	345
16	Toepassen ICT mogelijkheden in VO	200	200	200	200	800
18	Intensivering van de begeleiding VO	70	70	70	70	280
19	Publiciteit rond goede voorbeelden VO	25	25	25	25	100
20-23	Kwaliteit Lerarenopleiding en Foech Frysk Pabo's	52	52	52	52	208
24	Kwaliteitsverbetering basisscholen	500	810	810	810	2.930
25	Brede implementatie van de opbrengsten					
27	Coördinatie visievorming brede scholen, digitaal zorgdossier	400	400	400	400	1.600
29	Realisatie Friese Onderwijsmonitor	100				100
31	Overzicht resultaten Onderwijsmonitor		50		50	100
33	Evaluatieonderzoek kwaliteit Friese basisonderwijs				100	100
34 (31)	Overzicht resultaten Onderwijsmonitor		Kosten	Staan	bij	Doel 31
35	Evaluatie effecten taalontwikkeling jonge kinderen		50	50		100
36	Onderzoek effecten taalbeleid PO		50	100	50	200
	Extra formatie bij externe uitvoerders	194	194	194	194	776
	TOTAAL	2.746	2.606	2.596	2.646	10.594

Concept Onderwijsnota Boppeslach Provinsje Fryslân, juni 2006